

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIÁLNÍ PRÁCE

Jana Čermáková

**Mezinárodní dobrovolnictví v České republice –
zkušenosti českých dobrovolníků a organizací**

Diplomová práce

Obor: Sociální práce

Forma studia: Prezenční

Akademický rok: 2007/2008

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Hana Pazlarová

Oponent diplomové práce: PhDr. Pavla Kodymová

Datum obhájení:

Výsledek obhajoby:

PROHLAŠUJI,

že tuto předloženou diplomovou práci jsem vypracovala zcela samostatně a cituji v ní veškeré prameny, které jsem použila.

V Praze, dne 27.4.2008

Podpis:

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Haně Pazlarové za přínosné konzultace a připomínky. Poděkování patří všem, kteří mi pomohli v realizaci diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. DEFINICE POJMŮ.....	8
1.1 Altruismus.....	8
1.2 Dobročinnost.....	8
1.3 Dárcovství.....	8
1.4 Dobrovolnictví.....	9
1.4.1 Dobrovolná služba.....	10
1.4.2 Dobrovolník.....	10
1.5 Mezinárodní rok dobrovolníků 2001.....	12
1.6 Zákon o dobrovolnické službě.....	13
1.6.1 Využití zákona v mezinárodním měřítku.....	13
2. HISTORIE DOBROČINNOSTI A DOBROVOLNICTVÍ V ČR.....	16
2.1 Úvod.....	16
2.2 Historický vývoj do roku 1989.....	16
2.3 Období po roce 1989.....	19
2.4 Dobrovolnictví z hlediska historického vývoje.....	20
3. MOŽNOSTI MEZINÁRODNÍHO DOBROVOLNICTVÍ.....	22
3.1 Úvod.....	22
3.2 Mezinárodní dobrovolnické organizace.....	22
3.3 Organizace v České republice.....	24
3.4 Typy projektů.....	46
4. EVROPSKÁ DOBROVOLNÁ SLUŽBA.....	49
4.1 Úvod.....	49
4.2 Struktura a fungování EVS.....	49
4.3 Popis průběhu konkrétního projektu – osobní zkušenost – Bosna a Hercegovina.....	5
2	
5. PRAKTICKÁ ČÁST.....	58
5.1 Úvod do praktické části.....	58

5.2	Cíle šetření.....	59
5.3	Výběr respondentů.....	59
5.4	Metodologie šetření.....	60
5.5	Problémy s šetřením.....	61
5.6	Zpracování získaných dat.....	63
	5.6.1 Dobrovolníci.....	63
	5.6.2 Organizace.....	78
5.7	Závěr praktické části.....	82
	ZÁVĚR.....	84
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	86
	Internetové odkazy.....	88
	SEZNAM PŘÍLOH.....	89

ÚVOD

Fenomén dobrovolnictví se v České republice v posledních letech utěšeně rozmáhá. To že někdo dělá něco zadarmo již není považováno za čisté bláznovství. Poměrně novou skutečností je to, že čeští dobrovolníci se začali vydávat i za hranice naší malé republiky.

Co je k tomu vede? Je to jinde lepší než tady? Copak tady v Čechách není dostatek práce, kterou by mohli vykonávat? Proč pomáhají někomu cizímu? To je jen několik otázek, které mnohé z nás napadnou.

Já sama jsem začínala v několika projektech jako dobrovolník v České republice. Tato zkušenost mě natolik obohatila a zasáhla, že jsem chtěla zkoušet něco dalšího. Absolvovala jsem tedy dva workcampy v zahraničí a v loňském roce jsem odjela na v rámci Evropské dobrovolné služby do Bosny a Hercegoviny na šest a půl měsíce.

Díky těmto osobním zkušenostem jsem se začala o mezinárodní dobrovolnictví zajímat více. Můj poslední pobyt se stal podnětem k vybrání si tohoto tématu pro svoji diplomovou práci. Domnívám se také, že pro zájemce o zahraniční dobrovolnickou službu není lehké se zorientovat v nabídce jednotlivých organizací a programů.

Ráda bych tedy svojí prací pomohla zmapovat situaci, která v současné době panuje v České republice na poli mezinárodního dobrovolnictví. Zajímala jsem se též o konkrétní zkušenosti českých dobrovolníků a také organizací.

Práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické.

V první kapitole teoretické části se zabývám definicí základních pojmů, které je nutné si vymežit. Zmiňuji se také o Mezinárodním roku dobrovolníků, který byl důležitým mezníkem a velmi napomohl k přijetí zákona o dobrovolnické službě u nás. Druhá kapitola pojednává stručně o historii dobrovolnictví na území České republiky.

Za nejdůležitější část své diplomové práce považuji kapitolu třetí. Tato část mapuje nabídku různých organizací a dává tak konkrétní představu o tom, jaké typy projektů nyní existují v České republice. Byla bych velmi ráda, kdyby právě tato kapitola mohla sloužit jako inspirace pro zájemce o dobrovolnou práci v zahraničí, pomohla jim se zorientovat na trhu. Zároveň tento přehled může sloužit i samotným organizacím, které zde naleznou podněty např. pro rozšíření své nabídky, pro zlepšení svých projektů.

Poslední kapitola teoretické části popisuje program Evropské dobrovolné služby. Tato kapitola vychází z mé osobní zkušenosti a v její druhé části můžete naléznout podrobnější popis průběhu projektu, kterého jsem se v loňském roce zúčastnila. Domnívám se, že je to jeden z vhodných způsobů, jak přiblížit realitu zahraničních projektů.

V praktické části jsem provedla šetření, jehož hlavním cílem je zmapovat zkušenosti jak českých dobrovolníků tak organizací. Šetření jsem provedla formou dotazníků a několika rozhovorů.

1. DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Dárcovství a dobrovolnictví jsou aktivity, se kterými je nerozlučně spjata představa o konání dobra pro jiné bez nároku na odměnu nebo zisk. Dárcovství a dobrovolnictví tvoří podstatu dobročinnosti, resp. filantropie, jak ji dnes chápe většina odborníků i laiků v ČR i ve světě.¹

1.1 Altruismus

Altruismus (z lat. *alter*, druhý, 3. pád *altrui*, druhému) je moderní označení pro postoje a jednání, které sledují prospěch druhého člověka (altruistické jednání).²

1.2 Dobročinnost

Někdy používáme termín filantropie – je definována slovníkem cizích slov jako „lidumilnost, dobročinnost, pomoc sociálně slabým“. Dobročinnost je jednou z důležitých občanských ctností, která má kořeny v křesťanské a ještě hlouběji v židovské morálce. Dobročinnost můžeme rozdělit na dvě formy, a to dárcovství a dobrovolnictví.³

1.3 Dárcovství

Z běžného pohledu se jedná o poměrně srozumitelný pojem, týkající se peněžitých či nepeněžitých darů určených přímo potřebným občanům nebo na veřejně prospěšné účely prostřednictvím sbírek, nadací a nadačních fondů.

Dárcovství si již u naší společnosti našlo své místo. Pro stále více lidí je přirozené jednorázově přispívat na veřejně prospěšné účely či do

¹ Frič, P.: Dárcovství a dobrovolnictví v České republice. NROS, AGNES, Praha 2001.

² www.wikipedia.cz

³ Tošner, J., Sozanská, O.: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Portál, Praha 2002.

sbírek pro obyvatele postižené přírodními katastrofami. Je to jednoduchá pasivní forma, jak jednorázově uspokojit své vlastní svědomí a zároveň vložit peníze na dobrý účel. Věnovat svůj čas a energii jako dobrovolník již vyžaduje větší odhodlání a nadšení.

1.4 **Dobrovolnictví**

Definice dobrovolnictví v České republice je stejně problematická jako v ostatních postkomunistických zemích, ve kterých bylo dobrovolnictví v posledních čtyřiceti letech devalvováno politikou totalitního režimu, který řadu společenských činností postavil na principu dobrovolného (ale při tom povinného) socialistického kolektivismu. Současná kapitalistická společnost zase veřejnost učí, že je nerozumné vykonávat jakoukoliv činnost bez nároku na finanční odměnu.⁴

Dobrovolnictví můžeme rozlišit následovně. Pro dobrovolnou činnost zaměřenou převážně na rodinu, příbuzenstvo a sousedy můžeme použít termín *občanská výpomoc*, někdy můžeme slyšet o sousedské výpomoci. Pro dobrovolnou činnost probíhající obvykle v rámci komunity vytvořené v obci, okolo fary, sportovního klubu apod. používáme termín *dobrovolnictví vzájemně prospěšné*. Hranice mezi sousedskou výpomocí a vzájemně prospěšným dobrovolnictvím jsou neostré. Oba typy dobrovolné pomoci se vyznačují spontánností a neočekáváním finanční odměny.

Dobrovolnictví, na němž staví neziskové organizace a které organizují také dobrovolnická centra, označujeme jako *veřejně prospěšné dobrovolnictví*. Dobrovolnictví v tomto smyslu je vědomá, svobodně zvolená činnost ve prospěch druhých, kterou poskytují občané bezplatně. Role dobrovolníka je vymezena tak, aby se příjemce pomoci na ni mohl v dohodnutém rámci spolehnout. Místem uplatnění pro veřejně prospěšné dobrovolnictví jsou většinou nestátní neziskové organizace, jež se snaží získat dobrovolníky z řad veřejnosti, ať již se jedná o jednorázové akce, nebo dlouhodobou dobrovolnou spolupráci.

⁴ www.dobrovolnik.cz

Dobrovolnictví je často profesionálně organizováno, aniž by ztratilo svoji spontaneitu. Je pravidelným a spolehlivým zdrojem pomoci pro organizaci, která s dobrovolníky spolupracuje, a zároveň zdrojem nových zkušeností, zážitků i příležitostí pro osobní růst dobrovolníků.⁵

Dobrovolnictví můžeme vnímat jako prostředek pro zlepšení kvality služeb na straně jedné, na straně druhé přináší dobrovolnictví obohacení těm, kdo je vykonávají. Napomáhá při uplatňování práv jednotlivců a umožňuje také realizace lidského potenciálu. V neposlední řadě přispívá dobrovolnictví společnosti jako celku. Jedná se totiž především o pomoc člověka člověku, nese s sebou posilování družnosti, zájmu o druhé a odpovědnosti jednotlivců uvnitř komunity.

1.4.1 Dobrovolná služba

Dobrovolná služba je obvykle dlouhodobý (až několikaměsíční) závazek věnovat se dobrovolné práci často mimo svoji zemi. V ČR se tento typ dobrovolnictví objevuje až po roce 1989, kdy k nám přijela řada dobrovolníků především z USA a západoevropských zemí, jejichž činnost byla zaměřena převážně na výuku jazyků. Postupem času vznikají i české organizace, které se věnují vysílání dobrovolníků do zahraničí, ať již na skupinové "pracovní tábory" či na samostatné studijní a vzdělávací pobyty v humanitárních či ekologických organizacích. Různé organizace poskytují různé výhody, pojištění, kapesné, příspěvek na stravu a bydlení apod. Některé organizace pouze dobrovolníky vysílají, často však pracují recipročně.⁶ Podrobnější údaje v kapitole 3.

1.4.2 Dobrovolník

Tento pojem vznikl spojením dvou slov „dobrá“ a „vůle“. Tedy dělat něco z dobré vůle, z osobního přesvědčení někomu pomoci, přispět vlastním dílem – bez potřeby honoráře. Dobrovolník je tedy člověk, který

⁵ Tošner, J., Sozanská, O.: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Portál, Praha 2002.

⁶ www.dobrovolnik.cz

bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.⁷

Zákon o dobrovolnické službě (zákon č. 198/2002 Sb.) vymezuje pojem dobrovolník takto: „ Dobrovolníkem může být fyzická osoba starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky, nebo starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.“⁸

Další zajímavý popis toho, kdo je to vlastně dobrovolník lze nalézt na serveru věnovanému dobrovolnictví (www.dobrovolnik.cz):

Dobrovolník je zcela normální člověk s vyvinutým citem pro potřeby okolí.

Řadového občana vedou k dobrovolnictví v drtivé většině případů důvody morální - potřeba pomoci druhému či lidstvu, ať již přímo nebo nepřímou. Často je to i zkušenost někoho z okolí s pomocí přijímanou v těžkém období. Dobrovolník je člověk, který si dostatečně věří v tom, že může sám změnit věci, se kterými není spokojen. Je to člověk, který se odhodlá udělat ten jednoduchý, ale důležitý krok k tomu, aby se sám zapojil do činnosti, která je třeba nedostatečně zajišťována státními institucemi. Někdo, kdo neváhá obětovat část svého volného času pro vyplnění prázdného času druhých (např. dětí či nemocných) anebo zajištění aktivity, kterou by jinak neměl kdo organizovat (např. vysázet pár stromů).

Výkon dobrovolné činnosti může mít různý rozsah. Někdy se jedná o pár hodin týdně či měsíčně, najdou se ale i notoričtí dobrovolníci, kteří nakonec nemají čas hledat konzervativní zaměstnání. Tady ale, jako všude jinde, platí zásada trvale udržitelného života, protože vyčerpaný dobrovolník se brzy sám stává pacientem.

⁷ Tošner, J., Sozanská, O.: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Portál, Praha 2002.

⁸ Zákon 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě

1.5 Mezinárodní rok dobrovolníků 2001

Rok 2001 byl rezolucí Valného shromáždění OSN č. 52/17 z 20. listopadu 1997 vyhlášen Mezinárodním rokem dobrovolníků. Hlavním cílem Roku dobrovolníků bylo upozornit veřejnost na existenci a práci mnoha miliónů dobrovolníků, kteří se podílejí na zkvalitnění života občanské společnosti a pomáhají tam, kde je třeba.

Hlavní cíle Roku dobrovolníků:

1. posílení prestiže dobrovolnictví
2. zlepšení právních podmínek pro výkon dobrovolné služby
3. vytváření sítí pro vzájemnou informovanost
4. popularizace dobrovolnictví ve společnosti

Česká republika byla jednou z prvních zemí světa, které podepsaly rezoluci podporující Mezinárodní rok dobrovolníků, a tak se k němu přihlásila. Je také jednou z prvních postkomunistických zemí, které ustavily Národní koordinační výbor pro průběh Roku dobrovolníků a realizaci všech výše uvedených cílů na území republiky. Vláda ČR svým Usnesením č. 82 ze dne 22. ledna 2001 o zajištění Mezinárodního roku dobrovolníků 2001 v České republice rozhodla, že v ČR vznikne Národní koordinační výbor. Náš stát se tímto zařadil mezi státy, které konkrétně ukazují velký politický zájem o otázku dobrovolnictví, a také o systémové řešení problematiky dobrovolné služby českých občanů.

Do Národního koordinačního výboru byli dekretem ministra a předsedy Výboru jmenováni zástupci nevládních organizací, státních resortů - ministerstev, Kanceláře prezidenta republiky a médií.

1.6 Zákon o dobrovolnické službě

Významným mezníkem v oblasti dobrovolnictví v České republice je rok 2002, kdy byl přijat Zákon o dobrovolnické službě (č. 198/2002 Sb.). Ten vstoupil v platnost v lednu roku 2003 a je prvním dokumentem českého právního řádu, který se zabývá problematikou dobrovolnictví. Zákon obsahuje pojmy „dobrovolnická služba“ či „dobrovolník“ a přesně vymezuje jejich význam. Kromě toho zákon určuje pravidla, která organizace při práci s dobrovolníky sice nemusí nutně splňovat, pokud tomu tak ovšem je, má možnost žádat pro práci s dobrovolníky o státní dotace.

Zákon přesně vymezuje oblasti dobrovolné služby a konkrétní kroky, které jsou při práci s dobrovolníky žádoucí. Jedná se například o uzavírání smluv o dobrovolné činnosti mezi dobrovolníkem a organizací nebo pojištění dobrovolníků při práci, kterou ve prospěch organizace vykonávají.

1.6.1 Využití zákona v mezinárodním měřítku⁹

Zákon uvádí do českého právního řádu nové pojmy: *vysílající organizace* – jedná se o nestátní neziskovou organizaci se sídlem v České republice, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje na výkon dobrovolnické služby a uzavírá s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby za předpokladu, že je držitelem akreditace. Je to tedy organizace, která může české dobrovolníky vysílat do zahraničí a současně může přijímat dobrovolníky – cizince ze zahraničí a dále je vysílat na území ČR. Vysílající organizace může dobrovolníka vyslat pro svoji potřebu a stává se tak zároveň organizací přijímající.

Dobrovolníci jsou vysíláni do *přijímající organizace*, což je právnická nebo fyzická osoba, pro jejíž potřebu je dobrovolnická služba vykonávána, v ČR i kdekoli v zahraničí. Přijímající organizace nepotřebuje akreditaci.

⁹ Jiránek, R.: Využití českého zákona o dobrovolnické službě v mezinárodním měřítku. Sborník konference Dobrovolnictví bez hranic, Kroměříž 2007

Vysílající organizace uzavírají s dobrovolníky *smlouvy* o výkonu dlouhodobé nebo krátkodobé dobrovolnické služby. U dlouhodobé se jedná vždy o písemnou podobu smlouvy. V případě krátkodobé dobrovolnické služby vykonávané na území ČR mohou být smlouvy písemné nebo ústní, ale při výkonu krátkodobé služby v zahraničí musí mít vždy písemnou podobu. Smlouvy upravují vzájemné vztahy vysílající organizace a dobrovolníka. Český dobrovolník vyslaný do zahraničí musí být vždy starší 18-ti let.

Co je třeba splnit při vysílání českých dobrovolníků do zahraničí?

- proces vysílání organizuje česká vysílající organizace, která je držitelem akreditace Ministerstva vnitra,
- tato organizace odpovídá za výběr, přípravu, pojištění, dopravu, případné očkování a další smluvně domluvené podmínky výkonu dobrovolnické služby v zahraničí odpovídající situaci v cílové zemi,
- přijímající organizací je partnerská organizace v zahraničí zajišťující vlastní „pracovní místo“ dobrovolníka,
- dobrovolník také může být vyslán pro potřeby vysílající organizace (její pobočky v zahraničí), která je v té chvíli současně v pozici „přijímající“ organizace.

Od roku 2003 do dubna 2007 byla akreditace k vysílání dobrovolníků do zahraničí udělena 5 vysílajícím organizacím na 6 projektů¹⁰:

- DUHA, o.s.
- INEX – Sdružení dobrovolných aktivit, o.s.
- Slezská diakonie
- SADBA – Salesiánská organizace Dona Boska, o.s.
- Arcidiecézní charita Praha

¹⁰ Jiránek, R.: Využití českého zákona o dobrovolnické službě v mezinárodním měřítku. In Sborník konference Dobrovolnictví bez hranic. Kroměříž 2007

Celkem je držitelem platných akreditací 76 organizací. Ze všech udělených akreditací tvoří projekty, v nichž jsou dobrovolníci vysíláni do zahraničí, 6,6%.

2. HISTORIE DOBROČINNOSTI A DOBROVOLNICTVÍ V CESKE REPUBLICE

2.1 Úvod

V této kapitole stručně přiblížím vývoj a historii dobrovolnictví v ČR. Domnívám se, že je to důležité k pochopení celkového kontextu dobrovolnictví (a to nejen zahraničního), porozumění dobrovolnického fenoménu, tak jak se utvářel v českých zemích.

Kapitolu jsem rozdělila na tři části. První nabízí historický exkurz do doby před rokem 1989, druhá část se zabývá dobou porevoluční, která znamenala velké změny na poli dobrovolnické práce. Třetí podkapitola popisuje dva rozdílné modely dobrovolnictví, tak jak se utvářely v průběhu doby.

2.2 Historický vývoj do roku 1989

Historie organizované dobročinnosti na území ČR sahá hluboko do středověku. Její počátky jsou spojeny s církví, tj. s institucí, která má „starost o blaho“ jiných zakotvenou ve svém poslání. Monopol církve na organizovanou dobročinnost postupně slábnul, a to i díky tomu, že bohatství a okázalý život církevních hodnostářů nenacházely dostatečnou protiváhu v jejich dobročinných skutcích. Na to reagovala i husitská revoluce, která mimo jiné znamenala i první významné oslabení církve na poli dobročinnosti. Posílila vliv městského stavu a dala významný impuls k sekularizaci dobročinných aktivit. K obnovení dominantní pozice církve došlo až po roce 1620 za podpory Habsburského státu formou tzv. rekatolizace. Její vliv byl citelný zejména v oblasti školství. Pod vlivem myšlenek renesance a humanismu však stát postupně svou moc nad církví upevnil natolik, že ji začal z oblasti organizované dobročinnosti vytlačovat. V období

osvíceného absolutismu, za vlády Josefa II., byla např. sociální péče centralizována v rukou státu.¹¹

Nový impuls pro rozvoj občanských iniciativ přineslo období Národního obrození. Období rozmachu národního vlastenectví (zhruba od roku 1830) přineslo s sebou i nebyvalý nárůst různých občanských asociací, nadací a spolků, které podporovaly rozvoj národní kultury, umění, vědy a vzdělávání. Některé z nich přetrvaly v určité podobě dodneška – Hlávková nadace, spolek Mánes, Sokol aj. Současně s těmito obrozeneckými aktivitami, a v některých případech i dříve, vznikaly v Českém království obdobné organizace německé, židovské a další, které byly také postaveny na dobrovolné spolupráci a pomoci.¹² Nesmíme zapomenout ani na spolky hasičů, tělocvičné a okrašlovací spolky, pěvecké sbory apod., které významně přispěly i k občanské strukturaci tehdejší společnosti.

Modernizace (industrializace, urbanizace) a vznik občanské společnosti vedly k dalšímu poklesu podílu církve na organizované dobročinnosti. Církev už zkrátka nestačila řešit obrovské komplikované sociální problémy, které tyto procesy sebou přinášely. Odpovědnost se tak více přesouvala na obce a stát.¹³

Po vzniku samostatného Československa se dobročinnost ještě více rozvinula. Dobrovolné organizace zahrnovaly škálu organizačních forem: soukromé, obecní, náboženské, národnostní až po tzv. spolky s charakterem polooficiálním, které byly pověřeny poměrně širokými kompetencemi (např. zemské a okresní péče o mládež, Československý červený kříž, Masarykova liga proti TBC). Dobrovolné organizace byly bohatě strukturovány a zahrnovaly sítě malých organizací a poboček až po okresní, zemská nebo národní ústředí.

Slibný vývoj dobročinnosti byl však záhy přerušen německou okupací v roce 1938 a II. světovou válkou. Okupační režim mnohé

¹¹ Frič, P.: Dárcovství a dobrovolnictví v České republice. NROS, AGNES, Praha 2001.

¹² Tošner, J., Sozanská, O.: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Portál, Praha 2002.

¹³ Frič, P.: Dárcovství a dobrovolnictví v České republice. NROS, AGNES, Praha 2001.

neziskové organizace zrušil nebo přetvořil na přísně centralizované, hierarchické instituce sloužící státní moci.

Po válce sice došlo k rychlému obnovení občanského sektoru, ale příznivé období netrvalo příliš dlouho. Nastolení totalitního politického systému v roce 1948 znamenalo další násilné přerušování dobrovolnické práce a všech nezávislých organizací. Spolkový život byl paralyzován, majetek spolků byl zkonfiskován a jednotlivé organizace byly „sjednoceny“ do „společenských dobrovolných organizací“ Národní fronty. Dobročinné neziskové organizace působící v oblastech školství, zdraví a sociální péče přešly v plné míře do rukou státu. Organizování občanské společnosti „zdola“ bylo nemyslitelné, neboť by tak komunistický totalitní stát ztratil možnost kontrolovat občany a rozhodovat za ně. Došlo k převzetí stávajících organizací a podrobení jejich kontrole činnosti, která musela odpovídat politicko-ideologickým předpokladům.

Socialistický režim sice paralyzoval spolkový život a marginalizoval vliv církve jako „reakční, zpátečnické společenské třídy“, ale samotný neziskový sektor nezrušil. Podrobil ho ideologické očistě a politicky jej ochromil. Režim organizovanou dobročinnost ve skutečnosti nezrušil, ale zestátnil ji a zideologizoval. Zrodil se jakýsi „nový typ altruismu“, vyznačující se až fanatickou obětavostí, motivovanou vírou v předností socialismu, komunistickou uvědomělostí a proletářským internacionalismem. Dobrovolnictví ve formě budovatelského nadšení bylo neodmyslitelnou součástí „velkých staveb socialismu“. Takto organizovaná „dobrovolná práce“ pomáhala plnit pětiletky a řešit systémové chyby plánovaného hospodářství.

Až na výjimky, jako byly různé svépomocné aktivity, zasazené do lokálního prostředí (např. Akce Z¹⁴), zanechala po sobě éra socialismu

¹⁴ **Akce Z** nebo též **akce „Z“** byla v dobách komunistického systému neplacená pracovní činnost obyvatel. Jednalo se o výpomoc v oblastech, kde státní či obecní správa tyto úkoly nezvládla (ať již z finančních důvodů nebo v důsledku špatného plánování).

Oficiálně se jednalo o dobrovolnou, bezplatnou práci. Podle § 27 odst. 1 vládního nařízení 14/1959 znamenalo „Z“ *zvelebování*. K typickým činnostem v rámci akcí Z v padesátých a šedesátých letech 20. století patřil např. úklid sídlišť. Později však akce Z začaly mimo původně zamýšlené občanské svépomoci zahrnovat i obsáhlejší akce.

z hlediska dárcovství a dobrovolnictví vesměs negativní dědictví. Pojem „dobročinnost“ byl v očích běžného občana diskreditován hlavně díky jeho silné ideologizaci a vazbě takového konání na kariérní postup. Pro většinou občanů se „dobrovolná práce“ stala synonymem vnucované, neautentické aktivity, které se pokoušela vyhnout, jak se jen dalo.¹⁵

2.3 Období po roce 1989

Po roce 1989 dochází teprve k obnově demokratických struktur v plné šíři a začíná prudký rozvoj nezávislých sdružení v oblasti ekologie, lidských práv, humanitární činnosti, sportu, sociální oblasti atd. Stát mnoho z nich podporuje poskytováním grantů pro různé oblasti, zejména v sociální sféře, kde, zdá se, se uplatňuje názor, že nestátní organizace dovedou pokrýt poptávku po některých službách lépe, než státem řízené centralizované instituce.

Nová kapitola občanských aktivit v našich zemích se začíná psát od roku 1990, kdy tehdejší Federální shromáždění přijalo zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Následovaly další zákony: č. 308/91 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, zákon č. 227/97 Sb., o nadacích a nadačních fondech, a novela občanského zákoníku, ve které se hovoří o zájmových sdruženích.¹⁶ A nesmíme zapomenout již na výše zmíněný zákon č. 198/2002 Sb., zákon o dobrovolnické službě.

Jednalo se například o výstavbu a modernizaci bytů, stavbu kanalizace. Bylo tak postaveno mnoho prodejen smíšeného zboží v menších obcích i některé kulturní domy ve městech. Časem se činnost v rámci akcí Z rozrostla a byla pevně naplánována. Existovaly i patřičné řídicí orgány, směrnice, metodické pokyny SPK, rozpisy plánu, investice do akcí ap. Jednalo se vlastně o pevně definovanou část centrálních plánů. Zdánlivě se jednalo o dobrovolnou akci, ve skutečnosti však na každého občana byl vykonáván jistý nátlak. Účast na akcích byla dokumentována, a s občany, kteří se odmítli zúčastnit, byly vedeny pohovory. (www.wikipedie.cz)

¹⁵ Frič, P.: Dárcovství a dobrovolnictví v České republice. NROS, AGNES, Praha 2001.

¹⁶ Tošner, J., Sozanská, O.: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Portál, Praha 2002.

Jak již bylo několikrát řečeno, dlouho trvající éra totalitních režimů bohužel zcela narušila přirozený vývoj občanské společnosti, který byl započat v období první republiky. Došlo k přerušení demokratických tradic, k potlačení základních práv a svobod. Jak se tento vývoj podepsal na stavu dobrovolnictví v ČR, je možné sledovat, porovnáme-li stav dobrovolnictví u nás se stavem v západní Evropě. V tomto období vznikaly v České republice tisíce nových neziskových organizací, jejichž činnost byla velice často postavena právě na pomoci dobrovolníků.

I přesto, že je naše země již 18 let po politickém převratu, stále máme v oblasti dobrovolnictví v porovnání se západními státy velké nedostatky. V zemích západní Evropy má dobrovolnictví dlouhou tradici.

2.4 Dobrovolnictví z hlediska historického vývoje

Při určitém zjednodušení rozeznáváme vývojově starší – evropský model dobrovolnictví – komunitní, kdy se na základě společných zájmů dobrovolníci spontánně setkávají v přirozeném společenství, jakým je církev či sportovní nebo dětská organizace. Z některých komunit se stávají profesionální dobrovolnická centra, ale specializovaná na určitou sociální nebo věkovou skupinu či určitý druh dobrovolné činnosti. Centrum si nadále drží své komunitní charakteristiky, osobní přátelské vztahy jsou nosnou silou jejich činnosti.

Na druhé straně stojí mladší – americký model dobrovolnictví – manažerský, kdy s dobrovolníky pracují profesionálně vedená dobrovolnická centra. Ta vyhledávají altruisticky zaměřené občany a nabízejí jim dobrovolnictví v řadě oborů lidské činnosti i organizací. Centrum je postaveno na profesionálech, kteří mají dostatek sociálního citění a emoční inteligence, aby mohli úspěšně vykonávat svoji pomáhající profesi.

V našich podmínkách se objevují oba modely, jak komunitní, tak manažerský. Komunitní model převládá tam, kde jsou dobré mezilidské vztahy nebo kde jsou dostatečným pojátkem cíl a poslání organizace. Proto tento model převládá u charitativních a humanitárních organizací církví a náboženských společností. Manažerský model má svoje místo ve větších městech, jeho záběr je širší a může účinněji propojovat potřeby dobrovolné pomoci s nabídkou od občanů.¹⁷

¹⁷ Tošner, J., Sozanská, O.: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Portál, Praha 2002.

3 MOŽNOSTI MEZINÁRODNÍHO DOBROVOLNICTVÍ

3.1 Úvod

V této kapitole bych se ráda pokusila zmapovat situaci, která v současné době panuje v České republice. Zaměřím se na organizace, které mají zkušenosti s mezinárodním dobrovolnictvím a nabízejí jak možnost vysílání českých dobrovolníků do zahraničí tak přijímají zahraniční dobrovolníky v ČR. Svoji pozornost jsem zacílila převážně na sociální oblast, humanitární projekty, ochranu lidských práv apod.

Jsem si vědoma toho, že se mi asi nepodaří 100% pokrýt a zmapovat celou nabídku v ČR, nicméně se pokouším o co možná nejucelenější přehled těchto organizací. Byla bych ráda, kdyby tato kapitola mohla sloužit jako podkladový materiál pro vypracování různých informačních materiálů např. pro české zájemce, kteří by rádi vyjeli do zahraničí a je pro ně těžké se v široké nabídce zorientovat. Těž z některých rozhovorů se zástupci organizací vyplynulo, že jednotlivé organizace nemají všeobecný přehled o jednotlivých možnostech a v některých případech neví, kam potenciálního dobrovolníka odkázat. Tento přehled tedy bude sloužit i jim.

V první části této kapitoly se zabývám jednotlivými organizacemi činnými na poli mezinárodního dobrovolnictví, ve druhé části se zabývám jednotlivými typy projektů.

3.2 Mezinárodní dobrovolnické organizace

Ráda bych v této kapitole jen stručně představila největší mezinárodní dobrovolnické organizace. Dobrovolnických sítí je samozřejmě mnohem více, nicméně má práce se zaměřuje na Českou republiku. Domnívám se však, že pro celkový přehled o problematice a pochopení kontextu, je nutné zmínit i tyto sítě.

V Evropě v současné době existují 2 hlavní sítě, které mají dobrovolnictví jako hlavní zájem a které mají snahu pracovat na evropské úrovni.

První je *European Voluntary Center - CEV (Evropské dobrovolnické centrum)*, což je asociace pro národní a regionální dobrovolnická centra v Evropě. CEV sídlí v Bruselu a má členy ve více než 30 zemích a regionech Evropy. Má v současnosti tři hlavní ohniska zájmu: stimulovat dobrovolnictví v Evropě, posílit infrastrukturu pro dobrovolnictví v evropských zemích a být efektivním hlasem pro dobrovolnictví v Evropě.

Druhá síť na evropské úrovni je *Volonteuropa*, kterou podporuje britská organizace Dobrovolníci veřejné služby. *Volonteuropa* je sítí dobrovolnických koordinátorů a manažerů a je známá svou kvalitou a chutí organizovat výroční pracovní konference. Dalším příkladem může být *Volunternet* - síť dobrovolnických center ve východní Evropě.¹⁸

Na mezinárodní úrovni působí především *International Association for Volunteer Effort - IAVE* (Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí). Tato organizace byla založena roku 1970 na podporu a propagaci celosvětového dobrovolnictví. Posláním organizace je vytváření a činnost národních a lokálních dobrovolnických center, napomáhání komunikace mezi nimi. IAVE má statut konzultanta při OSN a může se tak podílet na přípravě deklarací, které OSN k problematice dobrovolnictví vydává. Dále IAVE připravuje výcvikové, vzdělávací programy pro dobrovolníky a management a pořádá celosvětové konference.

Podrobný seznam mezinárodních organizací zabývajících se dobrovolnictvím lze nalézt na následujících webových stránkách http://europa.eu/youth/volunteering_exchanges/index_eu_en.html

¹⁸ Burns, Liz: Spojení mezi kontinenty. In Sborník konference Dobrovolnictví a dárcovství – Obnova občanských ctností. Kroměříž 2001.

3.3 Organizace v České republice

Tuto kapitolu považuji za nejdůležitější část své diplomové práce. Informace o organizacích jsem čerpala především z internetu – z webových stránek jednotlivých organizací, ze stránek věnovaných dobrovolnictví obecně. Využila jsem též interních materiálů jednotlivých organizací (brožury, výroční zprávy) a hlavně jsem se snažila většinu organizací osobně navštívit a na téma mezinárodního dobrovolnictví si promluvit.

INEX-SDA¹⁹

INEX - Sdružení dobrovolných aktivit (dále jen INEX-SDA) je občanské sdružení, nevládní a nezisková organizace, založené v roce 1991. Na prvním místě ho ve výčtu organizací uvádím proto, že tato organizace pracuje s mezinárodním dobrovolnictvím nejvíce a umožňuje i několik různých typů zapojení do mezinárodních dobrovolnických projektů.

Posláním občanského sdružení INEX-SDA je dávat lidem příležitost dobrovolnou činností přispívat svému okolí a podporovat tak vnímání dobrovolnictví jako cesty k toleranci, poznání a udržitelné budoucnosti. Od roku 2004 je INEX-SDA akreditovanou vysílající organizací dle zákona o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb..

Cílem sdružení INEX-SDA je všestranně podporovat a rozvíjet dobrovolnictví na všech úrovních společnosti, v národním i mezinárodním měřítku jako základní princip zdravé společnosti.

Na mezinárodní úrovni je INEX-SDA **členem** mezinárodních dobrovolnických organizací

Alliance of European Voluntary Service Organisations (Alliance EVSO)

¹⁹ www.inexsda.cz

Co-ordinating Committee of International Voluntary Service při UNESCO (CCIIVS)

Na mezinárodní úrovni je sdružení **partnerem** mezinárodních dobrovolnických organizací

mezinárodní dobrovolnické sítě Service Civil International (SCI)
evropské sítě GLEN – Global Education Network of Young Europeans
dalších více než 200 organizací v rámci sítí Youth Action for Peace (YAP), Association of Voluntary Service Organisations (AVSO), EastLinks, International Cultural Youth Exchange (ICYE)

Na úrovni ČR je
zakládajícím členem Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS)
členem České rady dětí a mládeže (ČRDM)
členem Spolku pro obnovu venkova (SOV)

Je tedy patrné, že INEX-SDA je poměrně velkou organizací, která se na poli mezinárodního dobrovolnictví velmi angažuje.

Co INEX-SDA dělá v mezinárodním měřítku?

- Do roku 2006 vyslalo sdružení do zahraničí více než 7000 dobrovolníků, přes 5000 zahraničních dobrovolníků naopak přijelo pomáhat do ČR, a to pod vedením více než 1000 dobrovolných vedoucích.²⁰

- Každý rok nabízí účast na více než 2 000 krátkodobých a dlouhodobých mezinárodních dobrovolnických projektech v zahraničí a vysílá na ně více než 900 dobrovolníků.

- Každý rok také organizuje 50 dobrovolnických projektů v ČR a hostí na nich téměř 400 dobrovolníků ze zahraničí.

²⁰ Jirasová, M.: Dobrovolnictví s INEX-SDA aneb kam jsme posunuli hranice od roku 1991. in Sborník konference Dobrovolnictví bez hranic. Kroměříž 2007

- Koordinuje a hostuje mezinárodní semináře, konference a školení související s tematikou dobrovolnictví a rozvojové spolupráce.
- Je partnerem multilaterálních mezinárodních projektů podněcujících vzájemnou toleranci, ochranu ŽP, historie a kultury.
- Realizuje společné mezinárodní projekty výměn dobrovolníků se zeměmi globálního Jihu a studijní cesty zástupců NNO z Jihu po ČR.
- Pořádá besedy o rozvojových tématech a přípravné semináře pro dobrovolníky vyjíždějící na projekty v zemích globálního Jihu i pro širokou veřejnost.
- Od roku 2000 se INEX-SDA účastní jako hostitelská a vysílající organizace programu Evropské Unie Mládež v akci - Evropská dobrovolná služba (EVS). V rámci EVS vysílá též dobrovolníky s omezenými příležitostmi jak prostřednictvím České Národní Agentury programu Mládež v akci, tak prostřednictvím centralizovaných pilotních projektů s Evropskou Komisí.
- Zabývá se otázkami česko-německých vztahů. Pořádá jak dvojstranné výměny, tak další projekty zaměřené na vzájemné porozumění (Kříž smíření u Teplic nad Metují).

Programy INEX-SDA

a) vysílání dobrovolníků

- Krátkodobé dobrovolnické projekty

INEX-SDA nabízí více než 2 000 projektů a vysílá na ně téměř 900 dobrovolníků ročně.

- Dlouhodobé dobrovolnické projekty
- Program GLEN
- Ze znevýhodněného prostředí

Možnost stát se dobrovolníkem mají i ti, kteří jsou z nějakých objektivních příčin znevýhodněni (důvody sociální, zdravotní, ekonomické) a dobrovolného projektu by se jinak nemohli zúčastnit. Sdružení je vysílá na dva typy projektů – EVS Workcamp (2 až 3 týdny) a EVS Short Term (3 až 6 měsíců).

b) hostování dobrovolníků

Každý rok organizuje INEX-SDA téměř 50 krátkodobých mezinárodních projektů v ČR a hostí na nich stovky dobrovolníků ze zahraničí. Českým dobrovolníkům nabízí možnost stát se dobrovolným vedoucím skupiny přibližně patnácti mladých lidí z různých zemí světa a zdokonalit své organizační a komunikační schopnosti. Zahraniční dobrovolníci jsou vysíláni na podporu venkova nebo na pomoc projektům jiných neziskových organizací v České republice.

Prostřednictvím dlouhodobých dobrovolnických projektů hostí organizace dobrovolníky ze zahraničí po dobu šesti měsíců až jednoho roku. Zapojují se do realizace jejich programů v pobočkách INEX-SDA. V rámci programu GLEN také každý rok hostuje dobrovolníka z africké země - v roce 2007 to byl Jerry Mwaanga ze Zambie.

Podrobnější popisy jednotlivých typů projektů viz podkapitola 3.4.

Hestia²¹

Společnost Hestia vznikla v roce 1993 z iniciativy skupiny manželských poradců s cílem podporovat pozitivní mezilidské vztahy v rámci rodiny i v širším kontextu občanské společnosti. Nejprve působila jako nadace, později byla zvolena právní forma občanského sdružení řízeného sborem členů.

Dobrovolnictví se Hestia věnovala od počátku, ale teprve v roce 1998 se organizace a podpora dobrovolnictví vymeziply jako samostatné činnosti a vzniklo Národní dobrovolnické centrum, které usiluje různými cestami o rozvoj dobrovolnictví.

²¹ www.hest.cz

Po roce 2005 se Hestia věnuje dalším školicím aktivitám v oblasti sociálních služeb a dalších pomáhajících profesí. V roce 2006 se vyčleňuje další organizační článek Metodické a vzdělávací centrum, které se těmito činnostmi zabývá.

Za svou dosavadní existenci realizovalo dobrovolnické centrum přes desítku programů, prošly jím desítky dětí a stovky až tisíce dobrovolníků.

Hestia je partnerem několika mezinárodních organizací:

- International Association of Volunteer Effort
- Big Brothers and Big Sisters International
- European Network of Youth Mentoring Organisations
- European Volunteer Centre

Na poli mezinárodního dobrovolnictví se Hestia angažuje především jako vysílající organizace v programu Evropské dobrovolné služby. O tomto programu viz kapitola 4. Hestia sama v současné době zahraniční dobrovolníky nepřijímá.

Jiné typy dobrovolnické činnosti (např. dobrovolnictví v nemocnici, Program Pět P) organizuje Hestia pouze v České republice, z tohoto důvodu se nebudu ve své práci o těchto aktivitách zmiňovat, stejně tak o činnosti Metodického a vzdělávacího centra.

Zástupci Hestie jsou však aktivní při různých mezinárodních konferencích na téma dobrovolnictví, viz např. příspěvek Vojtěcha Tutra na konferenci na téma Dobrovolnictví bez hranic s názvem Přínosy mezinárodního dobrovolnictví pro dobrovolníka i místní komunitu v Kroměříži loňského roku.

Servitus je nestátní, nezisková organizace vytvořená zástupci křesťanských církví a židovských obcí v České republice za účelem rozvoje dobrovolné služby. Organizace umísťuje české a zahraniční dobrovolníky do projektů v České republice a české dobrovolníky v projektech partnerských organizací v zahraničí. Dále dobrovolníky na takovou službu připravuje a následně během jejich působení provází. Úzce spolupracuje s vedením v místě umístění v České republice, aby společně rozvíjeli vhodné aktivity pro dobrovolníky, jejich monitorování a vedení.

Většina dobrovolníků je ve věku 18 - 27 let. Umísťování jsou především v projektech křesťanských církví, židovských obcí nebo s nimi spojenými organizacemi.

Servitus spolupracuje s mezinárodními, partnerskými organizacemi zaměřenými na dobrovolnou službu v Evropě a v Severní Americe.

Servitus nabízí tyto programy dobrovolné služby:

1. ASF program
2. EDYN program
3. Roma-Gadje Dialogue Through Voluntary Service program
4. ALL AGES program
5. Evropskou dobrovolnou službu

ad1) Aktion Sühnezeichen Friedensdienste (ASF) je německá organizace pro dobrovolníky, která byla založena po 2. světové válce s cílem postavit se tváří v tvář odkazu nacistického režimu.

²² www.servitus.cz

Základní myšlenkou je učit se z historie, bojovat proti rasismu, antisemitismu a nenávisti, podporovat mír ve světě, a tak vytvořit lepší budoucnost pro každého.

ASF nabízí dlouhodobé i krátkodobé dobrovolnické programy:

- *dlouhodobá služba* zahrnuje programy v sociálních službách a vzdělávacích projektech v Německu
- *krátkodobá služba* má podobu táborů, které obvykle trvají dva až tři týdny v letním období, a probíhají v památnících, židovských hřbitovech nebo sociálních zařízeních v západní i východní Evropě.

ad2) Program poskytuje možnost zapojit se do dlouhodobé dobrovolné služby v sociální oblasti, vzdělávacích projektů a církevních shromáždění.

Hlavní náplní sítě EDYN je:

- výměna dobrovolníků
- koordinace neformálního vzdělávání a podpora dobrovolníků
- výměna mezinárodních zkušeností
- podpora dobrovolné služby v rámci církve a společnosti

Cílem dobrovolné služby je:

- dát dobrovolníkům možnost, uvědomit si svoji sociální i politickou zodpovědnost
- umožnit dobrovolníkům interkulturní a ekumenické vzdělávání
- pomoci dobrovolníkům získat nové pracovní zkušenosti
- rozvinout obzory dobrovolníků, a to zejména v komunikaci a práci v týmu
- poskytovat dobrovolníkům prostor a orientaci pro budoucí život a kariéru

ad3) program RGDTs (Dialog Romů a Gadžů prostřednictvím dobrovolné služby).

Tento program poskytuje příležitost Romům ve střední a východní Evropě vycestovat ze svých komunit v rámci dobrovolnické činnosti a

účastnit se konferencí, výcviků a výměn, které rozšíří jejich znalosti a dovednosti a umožní jim podpořit další rozvoj jejich vlastních komunit po návratu.

Zároveň je to šance pro neromské dobrovolníky zapojit se (na 1 nebo 2 roky) do místních komunitních projektů zahrnujících Rómy a po skončení dobrovolnické služby další navazující aktivity ve veřejně vzdělávacích činnostech v jejich mateřských zemích

Jedná se o mezinárodní projekt, do kterého jsou již od roku 2003 zapojené organizace z celé Evropy (Německo, Česká republika, Nizozemí, Itálie, Rumunsko, Ukrajina, Slovensko, Slovinsko nebo Francie) a také organizace ze Spojených států.

Koordinujícími organizacemi jsou Ecumenical Diaconal Year Network (EDY a Association of Voluntary Service Organisations (AVSO). Jedná se o mezinárodní síť dobrovolnických organizací, které se dohodly přispět k zlepšování situace Romů v Evropě dobrovolnictvím.

ad4) Program pro zájemce, kterým je více než 30 let. Pro bližší informace a možnosti výjezdů doporučuji kontaktovat přímo Servitus.

ad5) viz kapitola 4

Člověk v tísni²³

Obecně prospěšná společnost Člověk v tísni vznikla jako humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě.

Její počátky se datují do května 1992, kdy její zakladatelé realizovali první projekty na pomoc lidem v nouzi ještě pod názvem Nadace Lidových novin. V únoru 1994 se změnil název na Nadaci

²³ www.clovekvtisni.cz

Člověk v tísní při České televizi, v dubnu 1999 pak byla zaregistrována jako obecně prospěšná společnost.

Společnost Člověk v tísní realizuje humanitární pomoc, dlouhodobé rozvojové projekty a podporuje snahy o demokratizaci a dodržování lidských práv. Za dobu své existence dopravila stovky zásilek s přímou humanitární pomocí a realizovala rozvojové projekty v různých zemích Evropy, Asie i Afriky, konkrétními projekty podpořila disidenty, nezávislé novináře, obhájce lidských práv či představitele demokratické opozice ve více než 37 zemích světa.

Vedle krizové pomoci a rozvojové spolupráce v „méně šťastných“ oblastech světa společnost uskutečňuje rozsáhlé projekty také v České republice. Odstraňování následků ničivých povodní, jež zasáhly významnou část Česka v roce 2002, se stalo nejrozsáhlejší operací v historii společnosti. Součástí činnosti je již několik let také terénní sociální práce zaměřená na řešení situace ve stále se zvětšujících českých „sociálních ghettech“. Prostřednictvím zavádění interkulturního vzdělávání do českého školského systému společnost Člověk v tísní podporuje toleranci a respekt k minoritním skupinám.

Společnost Člověk v tísní také usiluje o zvýšení informovanosti české veřejnosti o situaci v zemích postižených válkami či totalitárním režimem a o globálních problémech současného světa. Proto úzce spolupracuje s českými médii a od roku 1999 pořádá každoročně mezinárodní festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět.

Společnost Člověk v tísní spolupracuje s širokým spektrem partnerů, institucí, kulturních spolků, mezinárodních agentur, nevládních organizací a médií.

Co se týče fenoménu mezinárodního dobrovolnictví Člověk v tísní v posledních několika letech změnil svoji strategii. Během osobního rozhovoru s Markem Štysem (ředitel sekce humanitární pomoci a rozvojové spolupráce) mi bylo řečeno, že dobrovolníci nejsou již tak často využíváni organizací jako v minulých letech. A to se týká jak

výjezdů českých dobrovolníků na zahraniční mise tak příjmu zahraničních dobrovolníků v Čechách. V současné době nabízí Člověk v tísni několik míst na stáže zahraničním studentům, kteří pak přejímají v organizaci roli dobrovolníka. Využívá se především jejich znalost cizího jazyka, hlavně angličtiny, pomáhají tak s překlady, korekcí textů apod. Většinou se jedná o studenty politologie nebo rozvojových studiích, mají tudíž již přehled o dané problematice a pomáhají i s psaním grantů, organizací různých akcí, podílejí se na projektech.

A možnosti pro české zájemce o (dobrovolnickou) práci v zahraničí?

Humanitární a rozvojová sekce společnosti Člověk v tísni v současné době působí ve 12 státech, konkrétně v Afghánistánu, Pákistánu, na Srí Lance, v Iráku-Jordánsku, Libanonu, Gruzii, Arménii, Srbsku, Rumunsku, Angole, Etiopii a v Namibii.

Člověk v tísni zřídil ve všech zemích kromě Srbska a Rumunska své stálé mise, na které vysílá vlastní zaměstnance. Ve většině případů jde o české pracovníky. Pro největší mise, jako jsou v Afghánistánu či na Srí Lance, pracuje zhruba deset takových koordinátorů. Naopak na těch nejmenších, například v Arménii a Gruzii, působí jen jeden až dva lidé.

Tito zahraniční koordinátoři se na misích věnují nejvyššímu managementu a vedení jednotlivých programů, nebo působí jako dobrovolníci. Naprostá většina práce v terénu je svěřována místním zaměstnancům, jejichž počet může dosáhnout podle velikosti mise i několika stovek.

Pracovníky vysílá Člověk v tísni standardně na dobu 18ti měsíců, přibližně jednou za 6 měsíců mají nárok na dovolenou. Dle toho, na jaké pozici bude pracovník působit a jaká je jeho předchozí zkušenost, může být zařazen do režimu PINV (People in Need Volunteers), nebo do režimu zaměstnaneckého.

Co je to PINV režim?

Pracovník je dobrovolníkem dle Zákona o výkonu dobrovolné služby, s organizací má uzavřenou Smlouvu o výkonu dobrovolné služby, po dobu působení na misi dostává od organizace kapesné, které bez problémů pokryje náklady na život na misi, každých 6 měsíců je pracovníkovi hrazena zpáteční letenka mise – Praha (nebo její cenový ekvivalent), hrazeny jsou také náklady spojené s vycestováním na misi jako jsou víza, očkování apod., pracovník je na celou dobu pobytu pojištěn cestovním pojištěním, organizace poskytuje pracovníkovi na misi ubytování.

Člověk v tísni vyšle ročně na mise zhruba 25 pracovníků. Necelá polovina z nich jsou tzv. „veteráni“, kteří již působili na jedné či více zahraničních misích nebo pracovali delší dobu v pražské centrále. Zbylou část tvoří ti, kteří pro společnost pracují poprvé nebo nemají s humanitární či rozvojovou prací v zahraničí žádnou zkušenost.

Podobnou cestou se ubírá i další organizace – **ADRA**. České dobrovolníky využívají především v České republice, na zahraniční mise posílají profesionální odborníky.

YMCA²⁴

YMCA (Young Men's Christian Association) vznikla v roce 1844 jako prostředek křesťanské pomoci mladým lidem "ztraceným" v rychle se industrializujících a odlidšťujících městech Anglie. Jejím zakladatelem byl tehdy 23letý obchodní příručí George Williams. V roce 1894 již YMCA měla přes 500.000 členů ve 34 zemích. Ve stejném roce byl Williams královnou Viktorií povýšen do rytířského stavu a městská

²⁴ www.ymca.cz

rada Londýna jej jmenovala čestným občanem města za jeho životní dílo. Od té doby se rozšířila po celém světě.

U nás od druhé poloviny 19. století fungovala prostřednictvím tzv. "Křesťanských spolků mladíků" nebo tzv. "Křesťanských sdružení mládeže". Po několika letech fungování v rámci Čs. Legií a poté Čs. Armády u se u nás YMCA od roku 1921 rozšířila masově především díky vydatné pomoci z USA a za přispění elit národa: T. G. Masaryka, V. Havla a dalších.

Svoji činnost nuceně ukončila v roce 1951 a přes neúspěšné pokusy okolo roku 1968 o znovuzaložení, obnovila svoji činnost až v roce 1990. Česká YMCA byla ustanovena v roce 1992 vzhledem k blížícímu se dělení Československé federativní republiky.

Dnes je YMCA nejstarší, a se svými 40 miliony členy ve 124 zemích, největší celosvětovou mládežnickou organizací na světě.

Mezinárodní aktivity zaměřené na dobrovolnictví:

- *ICCP (International Camp Counselor Program)*

Program YMCA v USA, který umožňuje mladým lidem z celého světa pracovat alespoň 10 týdnů v letních táborech a konferenčních centrech v USA. Česká YMCA zajišťuje pro tento program výběr a přípravu účastníků. Úspěšně vybraní účastníci pracují např. jako vedoucí s dětmi, mladými lidmi, handicapovanými, rodinami, nebo jako další personál táborů a konferenčních míst (v kuchyni, při údržbě apod.). ICCP nabízí jedinečnou životní zkušenost, možnost poznat odlišnou kulturu, získat nové zkušenosti z táborového života, poznat spoustu nových přátel, zdokonalit se v angličtině a zažít neobvyklé prázdniny.

- *Evropská dobrovolná služba - European Voluntary Service (EVS)*
viz kapitola 4

- *Dobrovolníci pro Evropu (Volunteers for Europe)*

Program probíhá pod záštitou Evropské aliance YMCA (www.eay.org). V jeho rámci mohou dobrovolníci pracovat v některé z Evropských YMCA. V roce 1999 takto pracovali dobrovolníci ze zahraničí v YMCA Polička a YMCA Brno. Čeští dobrovolníci působili v rámci programu VfE v Norsku. Cílem programu je vzájemná výměna a obohacení o nové nápady, zkušenosti a přístupy na straně dobrovolníka i hostující YMCA. Dobrovolníkům by mělo být nad 18 let a měli by mít zkušenost z práce v YMCA. Délka pobytu se pohybuje od jednoho měsíce do jednoho roku.

YMCA také každý rok nabízí různé další dobrovolnické práce v zahraničí. Nabídka se liší každý rok. Letos (2008) se jedná např. o níže uvedené.

- **Field Group pro Ukrajinu²⁵**

Tzv. Field Group pro Ukrajinu je společným programem YMCA na Ukrajině, v Bělorusku, Norsku, Švédsku, Anglii, USA, Kanadě a České republice, který se snaží o podporu rozvoje YMCA na Ukrajině. Pořádají se různé semináře, festivaly, tábory apod. Posledním úspěšným projektem byla realizace projektu v rámci Evropské dobrovolné služby.

- **Dobrovolníkem v outdoorovém centru**

Jedná se o možnost pracovat jako dobrovolník minimálně po dobu dvou měsíců v YMCA Lakeside (Anglie) v outdoorové základně. Náplní práce je především práce v kuchyni, pomoc při uklízení pokojů, či drobné technické práce. Na oplátku YMCA Lakeside poskytne ubytování, jídlo a kapesné. Ideální zkušenost pro studenty (ale nejen pro ně), kteří se chtějí zdokonalit v angličtině, okusit britskou kulturu a strávit pár měsíců na krásném místě s dalšími dobrovolníky z Evropy.

²⁵ Otrisalová, K.: YMCA v ČR. in Sborník konference Dobrovolnictví bez hranic. Kroměříž 2007

- **Letní práce v YMCA hostelu v Oslu (Norsko)**

Možnost stát se dobrovolníkem v ymkařském hostelu v Oslu - Ronningen Folk High Schoul. Škola je během léta využívána jako hostel a vlastní ji a řídí norská YMCA/YWCA. Škola je umístěna ve středu Osla a potřebuje dobrovolníky od konce května do poloviny července. Práce se skládá z připravování pokojů, uklízení, práce na recepci a dalších praktických úkolů. Dobrovolníkovi je propláceno kapesné 800 NOK/týden. Při pobytu delším než 6 týdnů se proplácí cesta. Pracovní doba je maximálně 35 hodin, 4-5 dnů týdně.

Dobrovolníci OSN²⁶

UNV (United Nations Volunteers) bylo založeno Valným shromážděním OSN v roce 1971 a je administrativní součástí United Nations Development Programme (UNDP) – Rozvojový program OSN. Hlavním cílem je zvyšování povědomí o dobrovolnictví a jeho přínosu v rozvojové práci, poskytování technické podpory k rozvoji dobrovolnictví a mobilizace dobrovolníků jak na národní tak mezinárodní úrovni. Od roku 1990, UNV také podporuje "UN mírové operace". Sídlo UNV je v Bonnu v Německu a jeho pobočky jsou aktivní ve více než 140 zemích.

Programy:

- umožňující rozvoj
- boj proti chudobě
- podpora mírového úsilí
- podpora UN systému

²⁶ www.unv.org

V roce 2006 se do tohoto programu zapojilo 8 470 dobrovolníků po celém světě. V České republice to bylo v tomto roce 19 dobrovolníků. V loňském roce působilo celkem 23 českých dobrovolníků v programech OSN a to v zemích: Afghánistán, Kosovo, Bosna a Hercegovina, Jemen, Mongolsko, Maroko, Súdán, Východní Timor, Vietnam, Nepál, Ukrajina a Pobřeží Slonoviny. Nejvíce dobrovolníků pracovalo v loňském roce v oblasti přípravy demokratických voleb. Celkem za celou dobu spolupráce s UNV (v letech 1995 až 2006) bylo vysláno 172 českých dobrovolníků do misí OSN, kteří pracovali celkem v 28 zemích světa.

Nejrozšířenější oblasti působení českých dobrovolníků:

- Mírové operace;
- Humanitární pomoc;
- Prevence a léčba HIV/AIDS;
- Rozvojové programy;
- Zdravotnictví;
- Pomoc uprchlíkům

V České republice funguje tzv. národní kontaktní místo dobrovolníků OSN.²⁷ Zde mohou zájemci o dobrovolnictví podávat své přihlášky. K tomu, aby se někdo mohl stát dobrovolníkem OSN musí splňovat následující kritéria:

- ukončené střední nebo vysokoškolské vzdělání;
- min. 5 let profesní praxe po ukončení studia (mírnější kritéria pro program Internship a mírové a humanitární mise, kde stačí 1-3 roky praxe);
- znalost alespoň jednoho světového jazyka (angličtina, francouzština, španělština, portugalská) slovem i písmem;
- věk min 25 let (mírnější kritéria pro program Internship, kde je minimální věková hranice podmíněna ukončením VŠ studia a maximální do 30 let);

²⁷ www.polytechna.eu/poly_nkm_index.php

- terénní zkušenost;
- kladný přístup ke spolupráci a solidarita;
- motivace a oddanost dobrovolnictví;
- rychlá připravenost pro krátkodobé pobyty (14 dní);
- být připraven pracovat v obtížných životních a pracovních podmínkách

Pro absolventy vysokých škol existuje možnost odjet v rámci UNV na odbornou stáž - *Intership*. Jak je zmíněno již výše, kritéria pro přijetí jsou mírnější než u běžného statutu dobrovolníka (věk, požadovaná praxe,...).

Salesiánská asociace Dona Boska (SADBA)²⁸

Salesiánská dobrovolná služba umožňuje prožít několik týdnů až jeden rok v některém salesiánském zařízení v ČR nebo v zahraničí, přičemž se nezapomíná ani na zdravotní a sociální pojištění. Dobrovolná služba se týká každého od 18 do 35 let, který chce pracovat s mládeží v salesiánských střediscích. Předpokládá zkušenost s prací s mládeží a pro mládež nebo alespoň ochotu ji získat během přípravného roku a kvalitní znalost cizího jazyka (v případě zahraničí). Dobrovolná služba je akreditována na MV ČR (projekt Cagliari).

Druhy dobrovolné služby

Podle délky:

- krátkodobá (1 – 3 měsíce)
- dlouhodobá (3 – 12 měsíců)

²⁸ www.sdb.cz

Podle zaměření:

- výchovná – jde hlavně o zapojení do salesiánského výchovného díla, získávání výchovné praxe, připravování programů pro mladá.
- misijní – klade větší důraz na předávání víry nepřímou i přímo, hledání nových cest, práci v misiích, i českých.
- vokacionální – nabízí také službu rozlišování povolání. Tím, že je dobrovolník zapojen do smysluplné činnosti v nějakém společenství, snáze poznává svoje životní povolání.

Předpoklady pro dobrovolníka

- věk od 18 do 30 let
- zkušenost s prací s mládeží, nebo alespoň ochota ji získat během přípravného roku
- ochota učit se a osobní nasazení

Dobrovolnictví v zahraničí

Již existuje několik partnerských míst, se kterými Salesiáni spolupracují. Jsou to Bulharsko, Mexiko, Kongo, Keňa, Indie a Thajsko. Předpokládá se finanční spoluúčast, zvláště při hrazení dopravy.

Na projekty jsou dobrovolníci povinně školeni. Co obnáší taková předodjezdová příprava?

Příprava zahrnuje 8 víkendů během jednoho školního roku (před začátkem dobrovolné služby).

Témata, probíraná při přípravě: základní informace o dobrovolnictví, salesiánská pedagogika a spiritualita, výchova a sebevýchova, hry, interkulturní pedagogika, seznámení s riziky dobrovolné služby, praktické informace, rizikové chování, krizové momenty, praktická příprava programů atd.

Předpokládá se také několikadenní zkušební pobyt v salesiánském zařízení.

Cagliari

Projektu “Cagliari – salesiánský voluntariát” jde o to umožnit mladým lidem - dobrovolníkům věnovat se službě druhým a společnosti prostřednictvím salesiánských zařízení, které tvoří v ČR celou síť v různých regionech. Dobrovolníci působí buďto krátkodobě (do 3 měsíců) nebo dlouhodobě (více jak 3 měsíce). Jejich činnost zahrnuje převážně volnočasové aktivity pro neorganizované děti a mládež, vedení zájmových kroužků, zapojení se do činnosti nízkoprahových klubů, pořádání víkendových pobytů, prázdninových táborů a souvisejících přípravných a technických aktivit. Jako přijímající organizace v České republice slouží 8 salesiánských středisek (např. Praha, Plzeň, Ostrava, Brno - Líšeň), Dům Ignáce Stuchlého ve Fryštáku, a farnosti spravované salesiánskou komunitou v Rumburku a v Blížkovicích.

V zahraničí spolupracují salesiáni při vysílání dobrovolníků i s partnery v Bulharsku a z mimoevropských teritorií zejména v Mexiku a v některých státech v Africe. Dobrovolníky jsou převážně mladí lidé, studenti vyšších odborných škol a VŠ. Dobrovolníci se účastní celoroční dlouhodobé přípravy probíhající v několika víkendových soustředěních. Při vysílání do zahraničí mají po návratu též uplatnění jako lektori při předávání zkušeností a přípravě svých dalších následovníků-zájemců o činnost v cizině.

Humana People to People²⁹

Pokud má někdo zájem vyjet do rozvojových zemích, především Afriky a Indie, jeví se mi tato organizace jako jedna z nejdostupnějších možností.

Humana People to People je mezinárodní humanitární hnutí ve formě federace pod názvem The Federation for Associations, kterou tvoří 32 národních organizací z celého světa, které pracují v oblasti

²⁹ www.humana.org

mezinárodního rozvoje a spolupráce. Humana People to People se věnuje rozvojové činnosti v zaostalých zemích světa více jak 25 let. Pracuje na více než 200 rozvojových projektech, do kterých je zapojeno asi 2,5 milionu lidí, se zaměřením na sociální pomoc v komunitách, výchovu dětí, školení učitelů, boj proti HIV/AIDS, rozvoj zemědělství, ochranu životního prostředí, výstavbu škol a nemocnic a další důležité oblasti. Na tyto činnosti si vydělává hlavně sběrem a prodejem secondhandového oblečení a granty od vlád či mezinárodních organizací. Ústředí organizace je situované v Zimbabwe v Africe.

Program, který Humana nabízí dobrovolníkům, se skládá ze tří období. Nejdůležitějšími jsou půlroční vyškolení na školách v Dánsku, Norsku nebo Anglii a poté půlroční práce v projektu v dobrovolníkem vybrané zemi. Finanční nároky na školné jsou však na české poměry vysoké (kolem sta tisíc korun), a tak organizace nabízí zájemcům možnost čtyři měsíce pracovat v Anglii, a školu si financovat takto.

Program má následující strukturu:

- 4 měsíce práce v Gaia v Anglii
- 6 měsíců školení v DRH škole v Norsku
- 6 měsíců práce na projektu v Indii nebo v Africe
- 2 měsíce zpětné vazby v Evropě (zhodnocení práce v projektu, informační prezentace)

Šestiměsíční výcvikový program ve škole je neobvykle strukturován a napomůže účastníkům nabýt schopností řešit problémové situace během pobytu v Africe. Teoretické lekce a jazykové kurzy jsou kombinovány s praktickým nabýváním zkušeností s prací v týmu. Učíte se být vůdčí hnací silou a iniciátorem aktivit v jednotlivých projektech. Během dvou měsíců každý tým obdrží popis jednotlivých projektů a účastníci v každém týmu se sami rozhodnou, kdo se kterého

projektu zúčastní. Po 6 měsících tréninku se poté připojí k vybranému projektu.

Humana používá speciální výraz pro dobrovolníka, tzv. Development instructor.

ARCIDIECÉZNÍ CHARITA PRAHA³⁰

Arcidiecézní charita Praha (ADCH) je největší nestátní humanitární organizací v ČR s přibližně 300 charitními organizacemi a 220 středisky pomoci. Je součástí římskokatolické církve a jejím zřizovatelem je Česká biskupská konference.

ADCH se mimo jiné zabývá i rozvojovými projekty zejména v Africe a v Indii. Je zapojena do programu Adopce na dálku a provozuje své vlastní rozvojové projekty. Zaměřila se na 4 prioritní oblasti rozvojové pomoci - Mikrofinancování, HIV/AIDS, Odborné vzdělání a Odstranění dětské práce.

Program, do kterého se může český zájemce zapojit jako dobrovolník je výuka na škole v Ugandě. Nezbytným předpokladem pro dobrovolnický pracovní výjezd do Ugandy je velmi dobrá znalost angličtiny a pobyt minimálně 2 školní trimestry. Dobrovolník pak vyučuje na místní škole anglický jazyk a podle svých možností i další předměty. Zároveň vypomáhá s projektem Adopce na dálku.

Dobrovolník si hraří letenku, prodloužení víza, kapesné a stravu. ADCH Praha zajišťuje bezplatné ubytování, cestovní pojištění, vstupní vízum, očkování, školení.

³⁰ www.charita-adopce.cz

TANDEM³¹

Tandem je koordinační centrum česko-německých výměn mládeže se sídlem v Plzni a Regensburgu.

Hlavní činnosti Tandemu:

- výměny české a německé mládeže, všeobecná česko-německá spolupráce mladých lidí
- podporuje učitele a pracovníky s mládeží, kteří mají zájem o kontakty se sousední zemí
- podněcuje výměnné projekty a napomáhá zainteresovaným institucím (školám, sdružením, mládežnickým iniciativám či jiným organizacím) při prohlubování a zprostředkovávání kontaktů
- poskytuje poradenské služby a podporuje instituce a organizace, které realizují česko-německé výměny mladých lidí

Tandem má také svoje vlastní dobrovolnické centrum. Přináší několik možností pracovat jako dobrovolník v Německu. Programy se liší v oblastech, kde dobrovolník pracuje:

- **Evropská dobrovolná služba:** viz kapitola 4
- **Dobrovolný sociální rok:** ten, kdo se rád angažuje v sociální oblasti, se může ucházet o FSJ (Freiwilliges soziales Jahr). Pracovní místa jsou hlavně v oblastech péče o seniory, o nemocné nebo v zařízeních pro děti a mládež. Nástup po ukončení povinné školní docházky, doba trvání: 12-18 měsíců, začátek: 1. září daného roku
- **Dobrovolný ekologický rok:** ten, kdo má raději přírodu a rád pracuje venku za každého počasí, se může zúčastnit FÖJ (Freiwilliges ökologisches Jahr). Zde se pracuje v centrech životního prostředí, na lesních úřadech, v národních parcích apod. Nástup

³¹ www.tandem.adam.cz

po ukončení povinné školní docházky, doba trvání: 12-18 měsíců, začátek: 1. září daného roku.

• **Dobrovolný rok v oblasti památkové péče:** nebo také FJD (Freiwilliges Jahr in der Denkmalpflege) je dobrovolná služba pro lidi, kteří jsou rádi činní řemeslně, například při restaurování památníků nebo sanaci starých hrázděných domů, v kanceláři úřadu pro ochranu památek, architektonických kancelářích apod. Nástup po ukončení povinné školní docházky, doba trvání: 12-18 měsíců, začátek: 1. září daného roku.

DUHA³²

Duha je občanské sdružení, které na principech zážitkové pedagogiky organizuje volnočasové aktivity pro děti a mládež. Mimo různých aktivit, které Duha organizuje, se podílí také na mezinárodních výměnách mládeže, krátkodobých workcampech a je akreditovaná jako vysílající i hostující organizace v rámci programu Evropské dobrovolné služby.

V posledních letech hostovala Duha již celkem sedm mezinárodních dobrovolníků.

V České republice existuje samozřejmě ještě celá řada dalších organizací, které se různými způsoby zapojují do zahraničního dobrovolnictví. Nicméně tato jejich činnost je pouze okrajová, většinou pracují hlavně s českými dobrovolníky v Čechách a na Moravě anebo poskytují rozvojovou pomoc. K rozvojové pomoci si ale organizace sami školí a najímají profesionály, kteří jsou pak vedoucí různých misí apod. a jsou vedeni jako zaměstnanci s nárokem na odměnu. V tomto případě

³² www.duha.cz

se již nejedná o dobrovolnictví, o pojem, který jsem nadefinovala v úvodu své práce.

Příkladem může být např. Člověk v tísni. Velmi podobně jako tato organizace funguje v dnešní době i ADRA.

Zaměřila jsem se především na ty organizace a ty možnosti dobrovolnictví, které jsou opravdu reálné a možné a dostupné širokému počtu zájemců. Vůbec nechci tvrdit, že tento výčet je vyčerpávající, a domnívám se, že takovýto výčet ani není možný.

3.4 Typy projektů

V této kapitole bych ráda podala přehled jednotlivých základních typů projektů a vysvětlila v čem spočívají jejich specifika.

a) krátkodobé projekty (workcamps)

Tyto projekty trvají cca 2 až 3 týdny. Sejde se na nich skupina kolem 15 mladých lidí z různých zemí světa, kteří společně žijí a pracují na veřejně prospěšném projektu. Dobrovolná práce se týká ochrany přírody, obnovy historických památek, práce na ekofarmách, organizování volného času dětí nebo pomoci minoritním skupinám ve společnosti.

Tyto projekty jsou nejrozšířenější formou zahraničních výjezdů českých dobrovolníků. Rok od roku si získávají stále větší oblibu, dobrovolníci na ně jezdí opakovaně.

Organizace, které krátkodobé workcamps zprostředkovávají, jsou na INEX – SDA a Duha.

b) dlouhodobé projekty

1. Evropská dobrovolná služba (EVS)

Jedná se o jednu z nejrozšířenějších možností a příležitostí jak vycestovat do zahraničí na dobrovolnický projekt na delší dobu.

Organizace zajišťující EVS – Hestia, INEX – SDA, Duha, Tandem a mnoho dalších. Organizace musí být akreditovány, podrobný seznam všech organizací viz

http://www.eurodesk.cz/download/VYSILAJICI_ORGANIZACE_06.xls

Podrobný popis projektu a osobních zkušeností můžete nalézt v kapitole 5.

2. Long term volunteering (LTV)

Dobrovolnické projekty mohou trvat od 3 měsíců po 1 rok. Poskytují jedinečnou životní zkušenost, možnost obohatit sebe sama i místní komunitu, hlubší poznávání dané země, místní kultury i jazyka. Jsou podobně jako krátkodobé projekty zaměřené na různé oblasti. Projekty se konají ve vyspělých zemích Evropy a světa, v zemích globálního Jihu a v rámci EU.

LTV projekty jsou mimo jiné organizovány pod záštitou mezinárodního mírového hnutí Service Civil International (SCI). Dobrovolníci bez omezení věku mohou strávit od 3 do 12 měsíců v jedné z národních poboček SCI po celém světě. Podmínky se u jednotlivých projektů liší, většinou je však hrazeno jídlo, ubytování, pojištění a něco málo kapesného. Účast na těchto projektech zajišťuje Duha.

INEX – SDA spolupracuje i s jinými organizacemi (např. Concordia, Vimex) a je možné vyjet i na tzv. Medium term volunteering program (MTV). Tyto projekty jsou kratší, v rozmezí od jednoho do třech měsíců.

c) Rozvojové projekty

1. Program Glen

Dvojice nebo trojice složené po 1-2 účastníkovi z Německa a jedné z partnerských zemí (v našem případě ČR) připraví a realizují společný projekt přímo v rozvojové zemi v Africe nebo Asii. Na projektu pak stráví tři měsíce. Typy projektů, na které se mohou mladí lidé přihlašovat se liší: od projektů sociálních přes společenskovední až po počítačové.

Organizace zajišťující tento projekt je INEX – SDA.

Přepis rozhovoru s jedním účastníkem tohoto programu můžete nalézt v příloze.

2. další projekty

- projekty organizace Humana People to People

Přepis rozhovoru s jedním účastníkem tohoto programu můžete nalézt v příloze.

- adopce na dálku

Organizuje Humanistické hnutí, Česká katolická charita

4 EVROPSKÁ DOBROVOLNÁ SLUŽBA

4.1 Úvod

V této kapitole jsem se rozhodla podrobněji popsat program Evropská dobrovolná služba. Důvodů je několik. Především to, že jsem se v loňském roce tohoto programu sama zúčastnila a měla tak možnost si na vlastní kůži zažít jak pozitiva tak negativa programu. Za druhé proto, že tento program se stává v posledních letech stále více rozšířeným a stále více mladých lidí jej využívá k dobrovolnické práci v zahraničí.

V první části kapitoly popisují strukturu a to jak celý program funguje, jaká jsou jeho pravidla, jaká jsou práva a povinnosti jak dobrovolníka tak organizací. Ve druhé části nabízím popis osobní zkušenosti z mého půlročního pobytu v Bosně a Hercegovině. Tato část přibližuje více praktickou stránku projektu, to jak projekt fungoval ve skutečnosti.

4.2 Struktura a fungování EVS³³?

Evropská dobrovolná služba byla vyvinuta Evropskou komisí roku 1996 k podpoře informovanosti a zapojení mládeže do dobrovolnických aktivit a také k posílení kontaktů mezi členskými a přidruženými zeměmi Evropské unie. V roce 2000 se EVS přidružila k programu „Mládež“, nyní se program přejmenoval na „Mládež v akci“.

EVS umožňuje zájemci, aby po určitou dobu, nejčastěji 6 až 12 měsíců, pracoval jako dobrovolník v cizí zemi. Pro dobrovolníka i jeho hostitelskou organizaci je to možnost získat množství nových zkušeností a znalostí, poznat cizí kulturu, způsob života, jazyk a zvyky.

EVS probíhá v rámci programu EU „Mládež v akci“. Za fungování programu (takže i EVS) je v každé zemi zodpovědná Národní agentura.

³³ Anglický originál – EVS – European Voluntary Service

Národní agentury akreditují jednotlivé organizace, které se chtějí do EVS zapojit (jako hostitelé, nebo vysílatelé dobrovolníků), aby tím zajistili, že organizace poskytnou dobrovolníkům kvalitní hostitelská místa a dostatečnou podporu.

EVS je především zkušenost nového druhu. A také příležitost naučit se něčemu novému a přispět něčím novým své hostitelské komunitě. Zároveň je EVS programem Evropské unie pro neformální výchovu a vzdělávání, otevřeným všem mladým lidem bez nároku na předchozí kvalifikaci. Vždy jde o neplacenou, neziskovou činnost, vykonávanou po určitou dobu v jiné zemi účastníci se programem. Je to práce za byt, kapesné a stravu, doplněná podpůrným školicím programem.

Co naopak EVS není?³⁴

- příležitostné, nestrukturované provádění dobrovolné činnosti na částečný úvazek
- stáží v podniku
- placenou práci a nesmí nahrazovat placená pracovní místa
- rekreací nebo turistikou
- jazykovým kurzem
- zneužíváním levné pracovní síly
- obdobím studia nebo odborné přípravy v zahraničí
- pouhým systémem financování, ale kvalitním modelem mezinárodní dobrovolné služby

EVS usiluje o rozvoj solidarity a tolerance mezi mladými lidmi a jejím cílem je především upevnit sociální soudržnost Evropské unie. Podporuje aktivní občanství a prohlubuje vzájemné porozumění mezi mladými lidmi.

Evropská dobrovolná služba je „vzdělávací“ službou: mladí dobrovolníci prostřednictvím neformálních vzdělávacích zkušeností

³⁴ www.youth.cz

získávají nebo zlepšují své schopnosti přispívající k jejich osobnímu, odbornému a profesnímu rozvoji i k jejich zapojení do společnosti.

Aktivitu EVS lze provádět v široké řadě oblastí: kultura, mládež, sport, sociální péče, kulturní dědictví, umění, ochrana obyvatelstva, životní prostředí, rozvojová spolupráce atd. Vyloučeny jsou vysoce rizikové činnosti v situacích bezprostředně po krizi (např. humanitární pomoc, okamžitá pomoc po katastrofách atd.). Dobrovolníci nesmějí nahrazovat placené zaměstnance.

Co přináší Evropská dobrovolná služba?

- samostatnost a odpovědnost
- nové sebevědomí a sebedůvěru
- poznání jiné země a kultury, uvědomění si hodnoty kultury své země
- nové přátele
- poznání sebe sama v jiné životní situaci
- novou životní zkušenost
- schopnost řešit konfliktní situace
- jazykové znalosti, případně i odbornost
- větší šance na trhu práce
- novou životní i profesionální orientaci
- motivaci k dalšímu studiu

Toto je výčet jakýchsi obecných přínosů. Je samozřejmě velmi individuální, co kterému dobrovolníkovi jeho pobyt přinese. Z osobní zkušenosti však mohu říci, že většina z výše uvedeného se opravdu naplnila.

Partneři v projektu EVS

Každý projekt a aktivita EVS se zakládá na partnerství, které zahrnuje tyto partnery:

- jeden nebo více dobrovolníků;
- jedna nebo více vysílajících organizací;
- jedna nebo více hostitelských organizací;
- jedna koordinující organizace (žadatel), kterou může (ale nemusí) být jedna z vysílajících nebo jedna z hostitelských organizací.

Do každého projektu EVS a každé aktivity EVS musí být zapojen alespoň jeden členský stát EU.

Účastníci

Evropské dobrovolné služby se mohou účastnit všichni mladí lidé ve věku 18 až 30 let bez ohledu na svůj původ, kteří mají trvalé bydliště v zemi programu nebo v partnerské zemi.

Zvláště se usiluje o aktivní zapojení mladých lidí s omezenými příležitostmi včetně mladých lidí s postižením. Tyto „začleňovací“ aktivity jsou otevřeny osobám ve věku 16–30 let za předpokladu, že na ně byly dostatečně připraveny a že je zajištěn doprovod a navazující aktivity.

Doba trvání

Doba trvání projektu EVS nesmí překročit 24 měsíců včetně přípravy, hodnocení a navazujících aktivit. Vlastní dobrovolná činnost v zahraničí by měla trvat minimálně 2 měsíce a maximálně 12 měsíců (kromě přípravy a hodnocení).³⁵

4.3 Popis průběhu konkrétního projektu - osobní zkušenost – Bosna a Hercegovina

Jak jsem psala již v úvodu své práce i já jsem se stala na nějakou dobu zahraničním dobrovolníkem. Jako nejschůdnější a nejpřijatelnější variantu jsem si po delším vybírání zvolila právě program Evropské

³⁵ www.youth.cz

dobrovolné služby. Co usnadnilo mé rozhodování asi nejvíce, bylo hrazení všech nákladů Evropskou unií. Dále se mi velmi líbila velká možnost výběru, jelikož akreditovaných organizací existuje zejména v Evropské unii velká spousta.

Začala jsem tedy rozesílat své životopisy a motivační dopisy do různých organizací. Štěstí jsem zpočátku příliš neměla, většina organizací se buď vůbec neozvala anebo již nějakého dobrovolníka měla. Vybírala jsem si hlavně podle typu projektu, již ne tolik podle země působení.

Po delší době se na mě konečně usmálo štěstí a dostala jsem kladnou odpověď z komunitního centra Fenix v Bosně a Hercegovině. Moji vysílající organizací byla Hestia, o.s., která mi pomohla se všemi potřebnými formuláři, přihláškou apod. A zhruba za půl roku jsem mohla odjet.

Před každým projektem EVS je účastník povinen se zúčastnit tzv. předodjezdového školení. Domnívám se, že toto školení je velmi důležité, ať už proto, že si sami znovu opět ujasníte svoji motivaci, svoje očekávání, ale i obavy, a zároveň poznáte i další mladé lidi, kteří se také účastní některého projektu EVS v zahraničí. Je to obrovská příležitost pro sdílení. Celé školení probíhá formou neformálního vzdělávání – tudíž si ani příliš neuvědomíte, že se vlastně něco nového učíte, je to spíše hra a zábava.

Hlavním tématem předodjezdového školení je vždy pochopitelně příprava na samotný projekt. Účastníci jsou seznámeni se svými právy a povinnostmi, s právy a povinnostmi vysílající i přijímající organizace, s formální stránkou projektu, jsou připravováni na kulturní šok, jazykovou bariéru, na nutnost týmové práce, na to, že se jim zřejmě bude obyčejně stýskat po domově.

Poté nastává již samotný odjezd na projekt. První dny po příjezdu jsou vyhrazeny pochopitelně na seznámení se s organizací, jejím chodem, s jejími zaměstnanci, na poznání a zvykání si na nové prostředí, jazyk a kulturu. Každý dobrovolník má právo na svého mentora a na jazykový kurz. Je pak již na přijímací organizaci, jak toto

zařídí. Mentor je člověk, který by měl být dobrovolníkovi k dispozici zejména v počátku jeho pobytu a pomoci mu se zorientovat v novém prostředí, seznámit ho s novým místem, ukázat možnosti jak trávit volný čas, seznámit s novými lidmi, být dobrovolníkovi tak trochu takový „profesionální kamarád“. Já jsem např. svého mentora dostala po více než měsíci svého pobytu a považuji to za velkou chybu. Zorganizování jazykové výuky se také velmi liší projekt od projektu. Moje výuka začala zhruba tak po šesti týdnech a zpočátku byl velký problém najít vhodného učitele. Poté jsem docházela čtyřikrát týdně na jednu hodinu denně po dobu jednoho měsíce. Je na každé organizaci jakou formou a jak často výuku jazyka dobrovolníkovi zajistí.

Další povinnost, kterou dobrovolník má v době po příjezdu, je zúčastnit se tzv. popříjezdového školení. Školení většinou trvá zhruba tři dny a účastní se ho všichni dobrovolníci EVS, kteří přijeli ve stejný čas do stejného regionu. Je to tedy výborná příležitost poznat jiné zahraniční dobrovolníky a vytvořit si síť kontaktů, které využijete zejména při cestování, ale i při sdílení svých zkušeností z projektu. Já jsem takto poznala několik velmi zajímavých mladých lidí, se kterými jsme po celou dobu pobytu byli v kontaktu a navštěvovali jsme se. Témata školení jsou v podstatě podobná tomu předodjezdovému, nicméně již staví na konkrétní situaci a osobní zkušenosti. Dobrovolník má tak opět prostor, aby si ujasnil především svoje očekávání a svoji motivaci.

Pak přichází na řadu již samotná práce v organizaci. V polovině pobytu se koná další setkání dobrovolníků, tzv. mid-term evaluation. Já jsem se tohoto školení nezúčastnila, jelikož se týká pouze pobytů, které jsou delší než půl roku.

Na závěr pobytu musí každý dobrovolník napsat závěrečnou zprávu z projektu, kde zhodnocuje celý pobyt, splnění svých očekávání, svoji spokojenost, ale i nedostatky projektu a případná doporučení do budoucnosti.

Po návratu domů (do šesti měsíců) má dobrovolník možnost vymyslet si a zrealizovat svůj vlastní projekt, tzv. navazující aktivity. Ty

mohou trvat až jeden měsíc a musí být prováděny buď v zemi původu (vysílající zemi) nebo v hostitelské zemi. Měly by stavět na zkušenostech z EVS, vyzdvihovat, šířit a propagovat její výsledky a posilovat její dopad. Navazující aktivity si navrhne sám dobrovolník, případně s podporou vysílající či hostitelské organizace nebo národní struktury či skupiny bývalých dobrovolníků EVS. Navazující aktivity jsou nedílnou součástí projektu EVS. Vzhledem k tomu, že já jsem podávala přihlášku na projekt ještě v roce 2006, tyto navazující aktivity se mě bohužel netýkaly, neměla jsem možnost požádat o žádný grant. Od roku 2007 došlo k různým změnám v celé EVS a například tyto navazující aktivity jsou nyní velmi žádoucí a téměř povinné.

Úplně poslední novinkou je založení asociace bývalých EVS dobrovolníků s názvem CONEV (Cooperative Network of European Volunteers). Tato asociace vznikla jako neformální uskupení ex-dobrovolníků na počátku letošního roku. Hlavním cílem je podpora a šíření myšlenky evropského dobrovolnictví, programu Mládež v akci, podpora bývalých, současných i budoucích dobrovolníků, spolupráce s vysílajícími a hostujícími organizacemi na území ČR a v neposlední řadě iniciativy na mezinárodní úrovni.

Humanitární organizace Centar Fenix

Nezisková organizace Centar Fenix leží v menším městečku Sanski Most na severozápadě Bosny. Centrum bylo založeno v roce 1997 jako centrum pro matku a dítě. Těhotné ženy docházejí pravidelně do centra na setkání, které je připravují na porod, na konzultace se zdravotní sestrou, později na tzv. Baby group. Dvě zdravotní sestry navštěvují ženy i doma a pomáhají hlavně v prvním týdnech po porodu. Zvláštní důraz je kladen na osamělé ženy a ženy ze znevýhodněného sociálního prostředí.

V pozdějších několika letech se aktivity centra rozrostly a nyní poskytuje pomoc starým a sociálně znevýhodněným lidem. Každý den kromě neděle dochází do Fenixu zhruba dvacet starých lidí na oběd, dalším třiceti jsou obědy dováženy domů. K dispozici je také zdarma koupelna se sprchou a prádelna. Pracovníci centra navštěvují klienty doma, poskytují základní zdravotní péči (měření tlaku, cukru v krvi apod.). Centrum také disponuje skladem ošacení a snaží se jej distribuovat sociálně slabým rodinám (především dětem, těhotným ženám a starým lidem). Dalším projektem centra je mateřská škola, kterou navštěvuje každý všední den v průměru sedm dětí.

U centra se nachází velká zahrada, na které se pěstuje hlavně zelenina pro vlastní kuchyni. Do práce na zahradě se občas zapojovali i lidé, kteří přišli na oběd, jinak na zahradě pracují tři stálí zaměstnanci s lehčím psychickým onemocněním.

A co tedy bylo mým úkolem? Název mého projektu zněl „Local work with young and senior people with fewer opportunities“ – Práce s místními mladými a starými lidmi, kteří jsou znevýhodnění. Já osobně jsem se zaměřila zpočátku spíše na seniory, kteří k nám docházeli. Každý den jsem se snažila dělat různé volnočasové aktivity, např. hraní karet, domina a dalších her. Problém byl samozřejmě s komunikací, tudíž nějaký hlubší rozhovor byl téměř nemožný. Jednou týdně jsme organizovali hudební odpoledne s harmonikou a každý pátek probíhala zdravotnická osvěta na určité téma. Musím říci, že bylo velmi těžké staré lidi motivovat k jakékoliv činnosti a ne vždy jsem byla úspěšná. Zároveň jsem pomáhala s dětmi v mateřské škole, kde jsem učila angličtinu. Angličtinu jsem učila i samotné zaměstnance centra, byl o ní velký zájem. Občas jsem se zdravotní sestrou navštěvovala klienty doma, někdy jsem rozvázela autem jídlo. A samozřejmě jsem pomáhala v kuchyni a na zahradě.

S čím jsem byla nespokojena, byla, z mého pohledu, celková nepřipravenost organizace přijmout zahraničního dobrovolníka. V podstatě po celou dobu mého pobytu jsem měla pocit, že příliš nevědí co se mnou, co bych tedy měla dělat, jaká byla moje náplň práce.

Samotný projekt byl napsán velmi dobře a kvalitně, později jsem se však dozvěděla, že projekt zpracoval někdo jiný, s kým organizace spolupracuje, a tudíž realita samotná byla poté odlišná.

Na projektu jsem strávila šest a půl měsíce. Vůbec nelituji, že jsem na půl roku odjela, i když ne vždy to bylo jednoduché a ne vždy jsem byla spokojená. Věřím ale, že pobyt v zahraničí, v jiné kultuře (muslimské) mě velmi osobně obohatil a pootevřel zase o něco více oči, naučila jsem se i nový jazyk. Očekávala jsem však i nějaké profesní zkušenosti, tato očekávání se ale příliš nenaplnila.

5 PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 Úvod do praktické části

Já sama jsem začínala v několika projektech jako dobrovolník v České republice. Tato zkušenost mě natolik obohatila a zasáhla, že jsem chtěla zkoušet něco dalšího. Tím dalším krokem byl výjezd na krátkodobý workcamp do Švýcarska. Zážitky a zkušenosti byly nepopsatelné, byla jsem tenkrát opravdu velmi nadšená. Příští rok jsem jela na tři týdny pomáhat do Turecka a rok na to jsem potřebovala zážitek ještě silnější... Odjela jsem tedy na šest a půl měsíce do Bosny a Hercegoviny.

Díky těmto osobním zkušenostem jsem se začala o mezinárodní dobrovolnictví zajímat více. Bylo velmi pozoruhodné setkávat se s lidmi, kteří něco podobného absolvovali. Motivace a důvody k dobrovolnické práci v zahraničí byly často podobné nebo si člověk mnohdy uvědomil nějakou další dimenzi těchto pobytů. Naopak vyprávět lidem, kteří o dobrovolnictví mnoho nevědí, natož pak o dobrovolnické práci v zahraničí, bylo nepoměrně těžší. Mnozí nedokázali pochopit moje pohnutky, moje nadšení.

Rozhodla jsem se tedy ve své praktické části diplomové práce zmapovat právě **zkušenosti českých dobrovolníků** v zahraničí, jejich motivaci, jejich očekávání.

K tomu, aby dobrovolník mohl někde vykonávat práci, je zapotřebí samozřejmě také organizace, která ho přijme a práci zorganizuje. I tento fenomén mně přijde hodný zřetele. Zaměřila jsem se proto ve svém šetření i na **české organizace**, které hostují či hostovaly zahraniční dobrovolníky. O těžkostech získat tyto informace se dočtete níže.

5.2 Cíle šetření

Ve svém šetření se zaměřuji na zmapování zkušeností českých dobrovolníků a organizací se zahraničními projekty.

Dobrovolníci:

Mým hlavním cílem bylo zjistit celkovou spokojenost dobrovolníků s pobytem v zahraničí, zda projekt splnil jejich očekávání. A zároveň poodhalit hlavní motivační důvody, proč chtějí čeští dobrovolníci do zahraničí vůbec vyjet.

Za další cíl jsem si stanovila zjistit, jakých typů projektů se dobrovolníci nejčastěji účastní, zda se jedná o projekty ze sociální oblasti či jiné.

Organizace:

U organizací jsem zkoumala především to, proč si pozvaly právě dobrovolníka ze zahraničí, jaký to pro ně mělo přínos. Zajímala jsem se, v čem bylo působení zahraničního dobrovolníka jiné v porovnání s českým dobrovolníkem.

Vzhledem k tomu, že jsem se snažila zjistit zkušenosti a názorové spektrum respondentů, neformulovala jsem žádné hypotézy. Analýzu jsem provedla na základě rozboru vyplněných dotazníků s dobrovolníky a organizacemi. Základ výzkumu tvořilo zpracování volných odpovědí respondentů.

5.3 Výběr respondentů

Dobrovolníci:

K oslovení respondentů jsem vyšla z rešerše dobrovolnických organizací, tak jak je popsána v teoretické části.

Nejrozšířenějšími programy, které čeští dobrovolníci využívají, jsou krátkodobé workcampy (organizovány zejména organizací INEX-SDA), střednědobé projekty (MTV) a Evropská dobrovolná služba. Rozhodla jsem se tedy oslovit právě účastníky těchto projektů. Dobrovolníky jsem kontaktovala přes databázi INEXu a přes asociaci ex-EVS dobrovolníků CONEV.

Formou dotazníků jsem oslovila přibližně 80 dobrovolníků. Výzkumného šetření se jich nakonec zúčastnilo 42. S pěti respondenty jsem vedla ústní rozhovory v rámci předvýzkumu.

Organizace:

Po delším mapování situace na poli hostujících organizací, jsem nakonec zvolila organizace, které jsou akreditovány v rámci programu Evropské dobrovolné služby.

Oslovila jsem 25 organizací, pouze 5 organizací bylo ochotno vyplnit dotazník. Jedná se o plzeňský Tandem, Junáka – středisko VAVÉHA České Budějovice, Děčko Náchod, pražskou Duhu a ekologické sdružení YEE (Young Environment Europe).

Další informace k výběru souboru můžete nalézt v kapitole Problémy s šetřením.

5.4 Metodologie šetření

Dobrovolníci:

Pro sběr dat jsem zvolila formu dotazníku. Otázky jsem sestavila na základě rozhovorů v předvýzkumu, který jsem provedla v prosinci 2007 s vybranými pěti respondenty. Tyto rozhovory mi pomohly zformulovat správně a srozumitelně otázky dotazníku.

Vzhledem k tomu, že jsem chtěla dát respondentům co největší volnost a jelikož jsem zkoumala jejich zkušenosti a názory, použila jsem především otevřené otázky. Respondenti tak dostali možnost volného

vyjádření se k jednotlivým otázkám bez omezení, museli se sami zamyslet nad odpovědí a nejen vybírat z nabídnutých možností. Pestrost odpovědí byla opravdu veliká. Domnívala jsem se, že uzavřenými otázkami by se mi nepovedlo zachytit celou škálu možných odpovědí a navíc by hrozilo, že je svými uzavřenými otázkami ovlivním a nezískám tak požadované co nejširší a co nejvíce informací.

Celý dotazník pro dobrovolníka je rozdělen do čtyř sekcí. První část obsahuje statistické údaje (věk, pohlaví, vzdělání, povolání v době odjezdu na projekt), druhá část se zaměřuje na dobu před odjezdem na projekt, následná se věnuje samotnému času strávenému na projektu a ve čtvrté části se otázky týkají doby po návratu dobrovolníka zpět domů. Celkově obsahuje dotazník 27 otázek. Dotazník je součástí práce jako příloha.

Organizace:

Pro organizace jsem zvolila velmi podobně strukturovaný dotazník. Také je rozdělen na čtyři části a obsahuje dohromady 26 otázek. V jednom případě jsem vedla v organizaci také rozhovor, otázky byly shodné.

5.5 **Problémy s šetřením**

Během svého výzkumného šetření jsem narazila na několik problémů. Rozhodla jsem se je shrnout pro větší přehlednost do jedné podkapitoly.

Výběr respondentů:

Při výběru vzorku respondentů jsem se snažila oslovit vždy alespoň několik dobrovolníků z jednotlivých programů. Nicméně dobrovolníků, kteří vyjeli např. na rozvojové projekty je stále ještě

relativně málo a bylo pro mě i poměrně obtížné tyto dobrovolníky kontaktovat.

Podářilo se mi uskutečnit rozhovory se dvěma dobrovolníky, kteří vyjeli na odlišné rozvojové projekty do Afriky. Přepisy rozhovorů přikládám v příloze. Tyto rozhovory jsem pro jejich odlišnost nezpracovala do svého šetření.

Najít a oslovit organizace, které mají zkušenosti s hostování zahraničního dobrovolníka (tzv. hostující organizace), bylo poměrně těžké. V České republice stále mnohem více organizací slouží jako vysílající organizace pro dobrovolníky, nikoli jako přijímající. Po delším mapování situace, jsem nakonec oslovila organizace, které jsou akreditovány jako hostující organizace v rámci programu Evropské dobrovolné služby.

Z tohoto seznamu jsem oslovila formou dotazníku 25 organizací. Mnohé z nich však odepsaly, že sice mají akreditaci hostující organizace, zahraničního dobrovolníka ale doposud nepřijaly žádného (např. Prázdninová škola Lipnice, program Cagliari).

Jsem si vědoma toho, že tento počet organizací, které se nakonec šetření zúčastnily je velmi nízký a tím je omezena i možnost získání obecné vypovídající hodnoty celého šetření. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla navštívit organizaci Duha osobně a provést delší podrobnější rozhovor. Zároveň jsem měla možnost setkat se i se zahraničním dobrovolníkem, který v Duze v dané chvíli působil.

Formulace výzkumných otázek:

Při vyhodnocování celého šetření jsem zjistila, že některé otázky se mi nepovedlo vhodně formulovat, byly nepřesné.

Pojem „delší pobyt“ nebyl zcela specifikován a mnoho lidí si pod ním představilo něco jiného. Já osobně jsem měla na mysli pobyt v zahraničí minimálně o délce jednoho měsíce. Viz otázka č. 6: *„Měl/a si nějaké předchozí zkušenosti s delším pobytem v zahraničí?“*

I z formulace další otázky jsem se poučila – není dobré klást více otázek najednou. Většina respondentů zareagovala pouze na poslední

větu a již neodpověděli na otázku předchozí. Viz otázka č. 13: „*Jaké byly Tvoje pocity po příjezdu na projekt? Šokovalo Tě něco? Zažil(a) jsi kulturní šok?*“

5.6 Zpracování získaných dat

5.6.1 Dobrovolníci

Šetření bylo prováděno na celkovém počtu 42 respondentů. Výzkum měl charakteristiku sondy, protože se nejednalo o výzkum v takovém rozsahu, který by mohl poskytnout závěry aplikovatelné na celou dobrovolnickou populaci.

I. část – statistické údaje

Šetření se zúčastnilo 32 žen a 10 mužů. Průměrný věk respondentů byl 22,9 let. Věkové rozmezí, ve kterém se respondenti pohybovali, bylo od nejmladšího 18 let až po nejstaršího 34 let. Převážná většina dotazovaných však byla ve věku 20-25 let.

Tabulka č. 1 – nejvyšší dokončené vzdělání

Základní škola	1
Střední škola	24
Vyšší odborná škola	5
Vysoká škola	12

Tabulka č. 2 – povolání v době odjezdu na projekt

Student SŠ	5
Student VOŠ/VŠ	29
Zaměstnaný	3
Nezaměstnaný	2
Nezodpovězeno	3

Z těchto údajů můžeme vyčíst, že na dobrovolnické projekty do zahraničí vyjíždějí především mladí lidé. Tento fakt, je ovlivněn i výběrem souboru – EVS je limitována věkem do 30 let. Workcampy věkem limitovány nejsou, ale z velké části se jich účastní právě mladí lidé. Přesto je možné se na workcampech setkat i se staršími lidmi (40-50 let), bývají však spíše výjimkou..

24 respondentů (57%) uvedlo, že nejvyšší dosažené vzdělání je středoškolské. Jak ale můžeme vidět v tabulce č. 2., 29 dotazovaných (69%) v době odjezdu na projekt studovalo na vyšší odborné škole či vysoké škole. Je tedy patrné, že na dobrovolnické projekty do zahraničí jezdí především vysokoškolští studenti. Vysokoškolští studenti tvoří i největší podíl v dobrovolnických projektech v České republice³⁶. V jednom případě nezaměstnanosti, respondent uvedl, že právě dokončil vysokou školu a chvíli na to odjel na osm měsíců na zahraniční projekt.

II. část – před odjezdem

V této části dotazníku jsem zjišťovala, co vedlo respondenty k tomu, že odjeli do zahraničí věnovat se dobrovolné práci. A také jestli byli o projektu dostatečně informováni předem.

³⁶ Frič, P.: Dárcovství a dobrovolnictví v České republice, NROS, AGNES, Praha 2001. str. 61

Tabulka č. 3 – Jak jsi přišel(la) na nápad odjet do zahraničí jako dobrovolník?

Inspirace a informace od kamarádů	13
Předchozí zkušenost	10
Touha poznat cizí kulturu, zemi (lépe než turista)	9
Levný způsob cestování	7
Prohloubit si znalost jazyka	4
Získat zkušenost v oboru, získat praxi	4
Otestovat si své schopnosti	3
Nutnost změny, unavenost prostředím	3
„Hledala jsem placenou práci, ale nevyšlo to“	1
Nepamatuji se	1

Respondenti často uváděli více odpovědí. Nejčastější odpovědi (31%) bylo, že dotazovaný má ve svém okolí kamaráda, známého, který na podobném projektu byl a o tuto zkušenost se podělil a dotazovaného tak inspiroval.

Z celého šetření vyplynulo, že mnoho dobrovolníků bylo na více dobrovolnických pobytech, ať již na několika workcampech tak i např. na workcampu a následně odjeli na delší dobu v rámci EVS. To se odráží i v četnosti odpovědi (10x), že do zahraničí odjel respondent po minulé zkušenosti.

Pro mnohé je to však i levný způsob jak odjet do zahraničí, poznat místní kulturu a lidi a zároveň se ještě zdokonalit v jazyku.

Nikdo z dotazovaných nevedl, že by ho táhla touha pomáhat druhým, být prospěšný místní komunitě. Tento aspekt chyběl ve všech případech, počáteční motivace byla tedy úplně jiná.

Tabulka č. 4 – Jak ses o možnosti zahraničního dobrovolnictví dozvěděl(a)?

Od kamarádů	27
Z internetu	10
Během studia, přednáška	3
Od INEXu	1
Z časopisu	1

64% respondentů uvádí, že se o možnosti zahraničního dobrovolnictví dozvěděli od kamarádů. To koresponduje s odpověďmi na první otázku. Je tedy více než patrné, že osobní zkušenosti a kontakty mají největší váhu a nejvíce dokáží přesvědčit. Internet je v dnešní době velmi rozšířenou informační technologií, respondenti uváděli, že ačkoli první impuls přišel od kamarádů, podrobné informace si dohledali na internetu.

10 dotazovaných se dozvědělo o možnostech přímo z internetu.

Tabulka č. 5 – Podle čeho sis vybíral(a) zemi působení?

Podle jazyka	14
Touha poznat konkrétní zemi blíže	9
Poznat novou zemi, kde jsem nebyl(a)	8
Zájem o konkrétní region	4
Žádné specifické požadavky	4
Podle vzdálenosti	3
Exotická země	2
Civilizovaná země	2

14 dotazovaných (33%) si vybíralo zemi působení podle jazyka. Důvody byly však rozdílné – někdo se chtěl v jazyku zdokonalit, někdo se chtěl naučit jazyk úplně nový. 9 respondentů uvedlo, že si přálo poznat konkrétní zemi blíže a to často na základě toho, že zemi navštívili jako turisté. 8 respondentů chtělo poznat zemi úplně novou, kde nikdy nebyli. Ve 4 případech si dobrovolníci vybírali podle regionu

(ve 3 případech se jednalo o východní Evropu, v 1 o Evropu jižní). 2 dobrovolníci chtěli jet do exotické země, stejný počet však uvedl, že si vybíral zemi civilizovanou.

Tabulka č. 6 – Podle čeho sis vybíral(a) samotný projekt?

Podle oblastí zájmu, zaměření projektu	25
Projekt nebyl důležitý, hlavní byla země	6
Chtěl(a) jsem úplně novou zkušenost	4
Měl(a) jsem předchozí zkušenosti v oblasti, s cílovou skupinou	3
Podle dopravy na projekt	3
Podle termínu projektu	3
Projekt byl dobře zaštitěn (Diakonií ČCE)	1
Dobrá komunikace s hostitelskou organizací	1
Podle délky projektu	1
Dostal(a) jsem jen jednu odpověď	1

Je patrné, že většina dobrovolníků (59%) si vybírala projekt podle svých osobních zájmů, podle zaměření projektu.³⁷ Pro 6 respondentů nebylo zaměření projektu tak důležité, hlavní roli při výběru sehrála země. 4 dobrovolníci jeli na projekt, aby získali úplně novou zkušenost. Roli při výběru sehrálo často více faktorů, často to je kombinace výše uvedených možností.

Na otázku „Měl(a) jsi nějaké předchozí zkušenosti s dobrovolnictvím?“ 28 (66,6%) dotazovaných uvedlo, že mělo nějaké dřívější zkušenosti jako dobrovolník. Z odpovědí vyplynulo, že se většinou jednalo o dobrovolnickou práci v České republice, ať už pravidelnou či nárazovou činnost. Někteří dobrovolníci uváděli zkušenosti z předchozích workcampů.

³⁷ Dobrovolníci mají hned od začátku k dispozici alespoň krátký popis hlavní náplně projektu a mohou se na jeho základě rozhodnout.

Další otázka se týkala předchozích zkušeností - „Měl(a) jsi nějaké předchozí zkušenosti s delším pobytem v zahraničí? 25 respondentů (59%) uvedlo, že tuto zkušenost mají. Někteří blíže specifikovali a jednalo se hlavně o studijní pobyty, pracovní pobyt v USA a práci au-pair v zahraničí. Z odpovědí ale vyplývá, že zkušenost se zahraničním pobytem nebyla až tak důležitým faktorem, který by ovlivnil dobrovolníkovu rozhodnutí odjet do zahraničí na projekt.

„Dostalo se Ti nějaké předodjezdové přípravy (školení, trénink...)?“ Na tuto otázku odpovědělo 13 respondentů ano, 27 ne a 2 otázku nezodpověděli.

Tyto výsledky plynou ze struktury samotných projektů. U projektů Evropské dobrovolné služby je předodjezdové školení povinné a musí se ho zúčastnit každý dobrovolník. U krátkodobých projektů je školení povinné pouze pro země, které se nachází mimo Evropu. Z toho tedy plyne, že 64% dotazovaných uvedlo, že žádné školení neabsolvovali. Mnozí také dodávali, že podle jejich názoru ani nebylo třeba a stačil jim podrobný popis projektu, tzv. infosheet.

Tabulka č. 7 – Jak bys tuto přípravu hodnotil(a)? Pomohla Ti v něčem po příjezdu na projekt?

Objasnění toho, co mohu očekávat	6
Setkání s ostatními dobrovolníky	4
Psychologická příprava	2
Ujasnění si práv a povinností dobrovolníka	1
Zbavení se obav	1

Na tuto otázku odpovídali samozřejmě pouze ti dobrovolníci, kteří školení absolvovali, tzn. 13. Jeden z nich uvedl dvě odpovědi.

Školení pomohlo nejvíce v ujasnění si toho, co dobrovolníka čeká. Zároveň 4 respondenti uvedli, že to byla vhodná příležitost poznat ostatní dobrovolníky, kteří jedou do zahraničí také. Toto je vcelku

podstatný moment, dobrovolníci se pak i na dálku vzájemně podporují a vědí, že např. podobné těžkosti zažívá i někdo jiný.

III. část – v průběhu samotného projektu

Ve třetí části dotazníku jsem se zaměřila na samotný projekt, na dobu, kterou strávili dobrovolníci v zahraničí.

Tabulka č. 8 – Jakého projektu ses zúčastnil(a)?

Práce s dětmi a mládeží	14
Ekologické projekty, zemědělství	9
Renovace, manuální práce	6
Kulturně-umělecký projekt	4
Práce se zdravotně postiženými	3
Práce s uprchlíky	3
Práce se seniory	2
Práce s drogově závislými	1

Jak vyplývá z odpovědí, nejvíce se dobrovolníci účastnili projektů, které jsou spojeny s prací s dětmi (33,3%). Většina dlouhodobých projektů EVS je spojena právě s prací v mládežnických centrech, školních družinách apod. Krátkodobé workcampy mají pestřejší možnosti a nejedná se pouze o sociální tematiku. 9 respondentů uvedlo, že se zúčastnilo projektu s ekologickým zaměřením, 6 odjelo na projekty zabývající se renovací např. starých budov nebo stavění dětských hřišť apod.

Když se podíváme na odpovědi, vidíme, že celkem 23 dobrovolníků (55%) se zúčastnilo projektu se sociální tematikou. U dlouhodobých projektů tato tematika zcela převážila.

Tabulka č. 9 – Jak dlouhou dobu jsi strávil(a) v zahraničí?

2-3 týdny	27
1 měsíc	3
2 měsíce	1
6 měsíců	3
8 měsíců	2
1 rok	6

Z této tabulky se dá snadno vyčíst, že 27 respondentů (64%) se zúčastnilo krátkodobého projektu, workcampu. 4 dobrovolníci se zúčastnili střednědobého projektu (MTV) a 11 dotazovaných absolvovalo projekt v rámci Evropské dobrovolné služby. Tento poměr odráží i obecnou skutečnost a to, že krátkodobé projekty jsou mezi dobrovolníky nejoblíbenější a nejsnazší možností jak vyjet do zahraničí.

Střednědobé a dlouhodobé projekty vyžadují již delší přípravu, větší odhodlání dobrovolníka, zpravidla přerušení studia. Asi polovina respondentů uvedla, že v zahraničí strávili delší čas než jen dobu trvání samotného projektu, který využili k dalšímu cestování a poznávání země. Zpravidla se jednalo o několik dní před projektem, ještě častější bývá jev, že dobrovolník cestuje hlavně po skončení samotného projektu s ostatními účastníky.

Tabulka č. 10 – Jaké byly Tvoje pocity po příjezdu na projekt? Šokovalo Tě něco? Zažil(a) jsi kulturní šok?

Nic mě nešokovalo	25
Organizace času	4
Špatná organizace projektu	3
Pevný režim, život v komunitě	2
Jazyková bariéra	2
Izolace, samota	2
Hygienické podmínky	1
Náročnost práce	1
Chudoba země	1
Agresivita ze strany dětí	1

Jak jsem uvedla již v kapitole Problémy s šetřením, většina respondentů zareagovala pouze na poslední větu, která se týkala kulturního šoku. Již vůbec nepopisovali své pocity po příjezdu, které nemusely být nutně negativní.

Vzhledem k tomu, že se převážná část projektů odehrávala v západní Evropě, respondenti nejčastěji uváděli, že je nic nešokovalo, nic nepřekvapilo, že kulturní odlišnosti nebyly velké (59% odpovědí). Ve 4 případech dobrovolníci uvedli rozdílné pojmání a organizaci času – a to jak větší rozvolněnost, laxnost, nedodržování termínů, tak i naprostá přesnost (Japonsko). 3 respondenti byli po příjezdu nespokojeni s organizací projektu. 1 dobrovolník byl nepříjemně překvapen agresivitou a rasismem ze strany dětí imigrantů, se kterými pracoval.

Na špatné hygienické podmínky si stěžoval jeden dobrovolník, který se účastnil workcampu v Turecku (nedostatek sprch, toalet). Malý kulturní šok způsobily právě „turecké“ toalety.

Tabulka č. 11 – Zkus popsat, co se Ti na projektu líbilo.

Místní lidé, kultura	17
Setkání s novými lidmi	15
Přátelský přístup ostatních účastníků	15
Dobrá organizace projektu	15
Příroda	5
Dobrá organizace volného času	5
Procvičení se v jazyce, studium jazyka	5
Pocit samostatnosti, užitečnosti	4
Možnost získat nové znalosti v oboru	2

Tabulka č. 12 – Zkus popsat, co se Ti na projektu naopak nelíbilo.

Špatná organizace projektu	9
Málo práce	8
Nedostatečná znalost jazyka	2
Málo kreativity, monotónnost	2
Nevyváženost účastníků (národnost, věk)	2
Povinná účast na seminářích	1
Velké finanční náklady	1
Těžší komunikace s kolegy, mentorem	1

Tyto dvě otázky jsem položila dohromady a záměrně jsem nechala respondentům co největší volnost, aby měli možnost svými slovy popsat pozitiva a negativa projektu. Jak je vidět pozitiva jasně převažovala. Většina respondentů uváděla výčet několika pozitivních přínosů. Nejvíce dobrovolníci oceňovali kontakt s místními lidmi a poznání kultury dané země (40%). V těsném závěsu s 15 odpověďmi je jako přínos hodnoceno setkání s novými lidmi, přátelský přístup ostatních účastníků a také dobrá organizace projektu.

Negativních aspektů dobrovolníci příliš neuváděli. Nejčastěji (9 odpovědí) si stěžovali na špatnou organizaci projektu (např. na workcampu chyběl vedoucí) a na to, že měli málo práce (8 odpovědí).

Z toho by se dalo vyvodit, že potenciál dobrovolníků na projektech není vždy plně využit. Organizace někdy přijmou dobrovolníka(ky) a nemají pro ně v podstatě práci. Dobrovolník si pak sám práci musí hledat – v některých případech to není obtížné a záleží na kreativitě a aktivitě daného dobrovolníka. Někdy je to ale obtížnější a dobrovolník se necítí být zcela smysluplně využit, má pocit ztráty času. Je pak na organizaci, jak dobrovolníka podpoří, jak mu pomůže v jeho vlastních aktivitách.

„Shodovala se činnost v projektu s popisem projektu před odjezdem?“ V 69% se popis projektu shodoval s realitou. Respondenti však občas uváděli, že popis projektu byl natolik obecný, že nebylo

těžké se do tohoto obecného popisu v reálu trefit v podstatě čímkoli. V 6 případech byl nakonec projekt jiný než původně naplánovaný. Jednalo se o krátkodobé projekty a vesměs všichni dobrovolníci uvedli, že přijali změnu jako výzvu. U 7 dotazovaných se popis s realitou shodoval částečně.

Další otázka se týkala jazykové vybavenosti dobrovolníků. „Znal(a) jsi jazyk země, ve které jsi působil(a)?“

Přesně polovina respondentů neznala jazyk země, kam se vydali na projekt. Vzhledem k tomu, že pracovním jazykem těchto dobrovolnických pobytů je zpravidla angličtina, tak místní jazyk není potřeba znát. Nicméně místní jazyk je v některých případech hodnocen jako výhoda, obzvláště u projektů, kde dobrovolníci pracují s místními lidmi, dětmi. 15 dotazovaných lokální jazyk znalo, 6 uvedlo, že částečně.

V rámci EVS by měl každý dobrovolník dostat jazykový kurz zdarma. Při dlouhodobých projektech je znalost cizího jazyka takřka nezbytná.

Tabulka č. 13 – Jak Tě přijala místní komunita?

Velmi dobře	23
Dobře	12
Příliš kontaktů nebylo	6
špatně	1

Tato otázka se mi zdála poměrně důležitá, jelikož účelem každého projektu je pomáhat místní komunitě a zároveň přinášet prvky své vlastní kultury, své zvyky a odlišnosti. A tím napomáhat k lepšímu pochopení sebe navzájem, zvyšovat toleranci a respekt k odlišnostem (kultuře, náboženství). Je tedy velmi důležité, jak dobrovolníky přijímá místní komunita, zda je dobrovolník izolován nebo zda skupina

mezinárodních dobrovolníků netvoří uzavřenou skupinu a naopak se dokáží přiblížit místním lidem.

Jak vyplývá z odpovědí, v 83% přijala komunita dobrovolníka(ky) dobře, z toho 23 respondentů napsalo dokonce, že se cítili být přijati velmi dobře. 6 respondentů uvedlo, že kontaktů s místními lidmi příliš neměli a pouze jeden respondent, uvedl, že ho komunita přijala špatně.

Z odpovědí na otázku „Cítil(a) jsi podporu místní organizace?“ je velmi potěšující zjistit, že 29 dobrovolníků (69%) odpovědělo, že ano. V 10 případech byla podpora pocíťována jen částečně, 3 dobrovolníci podporu necítili vůbec (např. již zmíněná absence vedoucího projektu).

73% dotazovaných uvedlo v odpovědi na otázku „Měl(a) jsi k dispozici člověka, na kterého ses mohl(a) kdykoli obrátit?“, že během pobytu takového člověka ve své blízkosti měli. Uváděli tři základní typy lidí – vedoucí workcampu, mentor, jiný dobrovolník. V rámci programu EVS je povinností hostující organizace zajistit mentora, tzn. člověka, který je dobrovolníkovi vždy na blízku, pomáhá mu řešit jeho problémy, seznamuje ho s místní komunitou atd. Někdy se ale stává, že mentor je pouze oficiální a dobrovolník si pak sám najde člověka, ke kterému cítí důvěru. Takováto osoba je důležitá hlavně právě při delších pobytech a hostující organizace by se měla snažit takového člověka najít.

„Absolvoval(a) jsi nějaké školení, trénink po příjezdu na projekt?“ Popříjezdové školení (stejně tak jako předodejzdové) je v rámci programu Evropské dobrovolné služby povinné. Všichni dobrovolníci EVS ho tedy absolvovali, u projektů delších než 6 měsíců i školení uprostřed pobytu. Zároveň i několik dobrovolníků z krátkodobých workcampů uvedlo, že se jim dostalo jakéhosi úvodního školení. Nejčastějším tématem byly pochopitelně informace o práci, o cílové skupině. Celkově tedy 13

respondentů odpovědělo na otázku kladně. 26 dotazovaných žádné školení či trénink neabsolvovali.

Dobrovolníci hodnotili popříjezdové školení pozitivně, oceňovali hlavně možnost setkat se s dalšími mezinárodními dobrovolníky, kteří působí ve stejném regionu. Jeden respondent uvedl, že toto školení byla nejlepší věc z celého projektu.

IV. část – po návratu

V poslední části svého dotazníku jsem se zaměřila na dobu po návratu dobrovolníka zpět do České republiky. Domnívám se totiž, že vše nekončí se závěrem samotného projektu, ale dobrovolník je touto zkušeností ovlivněn i po návratu a to by se mohlo promítnout do jeho další činnosti.

Tabulka č. 14 – Jak bys zhodnotil(a) celkový přínos svého dobrovolnického pobytu v zahraničí?

Nové zkušenosti, zážitky	20
Poznání nových lidí	8
Větší samostatnost, poznání sebe sama	8
Impuls jet na workcamp znovu	7
Chuť vyjet opět do zahraničí	6
Zlepšení jazyka	5
Lepší poznání dané země	4
„Vím, čemu se nechci věnovat“	1
Špatná organizace projektu	1

Tuto otázku v závěrečné části jsem opět volila záměrně široce, abych ponechala co možná největší volnost respondentům a přinutila je tak, aby se nad celkovým přínosem sami více zamysleli. Respondenti uváděli často více odpovědí. Někteří dotazovaní naopak nebyli schopni

se vyjádřit a odpověděli pouze, zda se splnila jejich očekávání (viz následující tabulka).

Na prvním místě (20 odpovědí) je získání nových osobních zkušeností, zážitků. Dále respondenti kladně hodnotili poznání nových lidí, zdůrazňovali mezinárodní aspekt. Mnozí uváděli, že s ostatními dobrovolníky jsou i nadále v kontaktu, několik z nich zmínilo, že se i osobně nadále stýkají.

8 dobrovolníků uvedlo, že zahraniční dobrovolnický pobyt jim poskytl pocit větší samostatnosti, lépe poznali sami sebe. Myslím si, že toto je důležitý aspekt jak dobrovolnické práce obecně tak i pobytu v zahraničí (v cizím prostředí).

Člověk (a zejména mladý) má najednou více času přemýšlet sám nad sebou, stanovovat si svůj žebříček hodnot, je konfrontován s jinakostí, rozdílností a v neposlední řadě se musí naučit spoléhat sám na sebe.

U drtivého množství dotazovaných (34) se splnila jejich očekávání (otázka: „Splnila se Tvoje očekávání?“). 10 z nich dokonce uvedlo, že projekt jejich očekávání předčil. 6 respondentů bohužel na tuto otázku neodpovědělo. Pouze v 1 případě se očekávání splnila částečně a jednou se nesplnila.

Dále jsem se položila otázku „Byl(a) jsi po příjezdu ještě v kontaktu s hostující organizací?“.

V 16 případech (38%) odpověděli respondenti na tuto otázku kladně. Nicméně někteří dodali, že pouze na chvíli, hlavně díky emailům. Jedna dobrovolnice uvedla, že s organizací je v úzkém kontaktu a v létě se chystá do organizace na návštěvu.

24 respondentů však odpovědělo, že v kontaktu s hostující organizací po návratu nebyli, zdůraznili však zachované vztahy s ostatními účastníky.

Zajímala jsem se o to, zda dobrovolník po příjezdu pokračuje v práci, kterou vykonával na zahraničním projektu („Pokračuješ nějak v práci, kterou jsi dělal(a) v zahraničí?“).

Z odpovědí vyplynulo, že většina dobrovolníků (71%) po návratu domů již v této práci nepokračuje. Je to mnohdy dáno specifikem práce, kterou vykonávali např. renovace starého zámku. 12 dobrovolníků však u podobné práce zůstalo i v České republice.

Tabulka č. 15 – Máš v plánu ještě vyjet do zahraničí na další dobrovolnický projekt?

Ano	22
Možná	14
Ne	4
Nezodpovězeno	2

Z těchto odpovědí je patrné, že více než polovina dotázaných dobrovolníků plánuje v budoucnosti vyjet na další projekt (ať už se jedná o další workcamp nebo by chtěli zkusit něco dlouhodobějšího). Programu EVS se může dobrovolník zúčastnit pouze jednou. Existují ale další programy, do kterých se může již zkušený dobrovolník zapojit. 14 respondentů o dalším projektu uvažuje a uvedli, že v budoucnu by možná odjeli znovu. Pouze 4 odpovědi byly negativní.

Z tohoto se dá vyvodit, že dobrovolnické zahraniční projekty dosti podstatně ovlivnily a zasáhly většinu respondentů a v této práci by chtěli i v budoucnu pokračovat.

„Pracuješ jako dobrovolník v České republice?“ 50% respondentů se v současné době aktivně zapojuje do různých dobrovolnických aktivit

i v České republice (ať už se jedná o nárazové akce nebo pravidelnou spolupráci). 19 dotazovaných jako dobrovolníci v ČR nyní nepracují.

Poslední otázka se týkala financování dobrovolnického zahraničního projektu. Po té, co jsem udělala předvýzkum a zvolila výběr respondentů jak je popsáno výše, jsem tuto otázku z dotazníku vypustila. Důvod je zcela prostý a to, že jak workcampy tak dlouhodobé projekty EVS mají jasná pravidla financování. Tato otázka tedy nebyla relevantní.

Stručně řečeno, dobrovolníci jedoucí na workcamp musí zaplatit účastnický poplatek, sami si hradí dopravu a pojištění. Je jim zdarma poskytnuto jen ubytování a strava. U projektů EVS je to jiné, zde je spoluúčast dobrovolníka téměř minimální. Evropská komise hradí od cestovního, pojištění přes kapesné vše. Je to jeden z mála zahraničních projektů, který dobrovolníka v podstatě nic nestojí.

5.6.2 Organizace

Šetření se nakonec z oslovených 25 organizací zúčastnilo jen 5. Ostatní organizace buď stále ještě nemají žádné zkušenosti s hostováním, na svého prvního zahraničního dobrovolníka stále čekají, nebo nebyly ochotny dotazník vyplnit.

Jsem si vědoma malé velikosti zkoumaného vzorku. Nepřináším tedy ve vyhodnocení tak podrobné údaje jako je tomu u dobrovolníků, spíše obecnější shrnutí. To jsem si mohla dovolit i z toho důvodu, že se vždy jednalo o projekt v rámci Evropské dobrovolné služby a mnoho pravidel je jasně daných a nastavených. Některé věci tedy organizace prostě splnit musí a tak se v odpovědích shodovaly.

Zajímaly mne tedy spíše vlastní zkušenosti s dobrovolníky, důvod, proč si organizace pozvala dobrovolníka ze zahraničí a jestli byly spokojeni s průběhem celého programu.

Opírám se o výsledky pěti dotazníků a jednoho osobního rozhovoru v organizaci Duha. Dotazník viz příloha č. 5.

I. část - statistické údaje o organizacích

- a) Koordinační centrum česko-německých výměn mládeže **Tandem**
Druh činnosti: poradenská a školicí

- b) **Duha** – sdružení dětí a mládeže pro volný čas, přírodu a recesi
Druh činnosti: volnočasové aktivity, neformální vzdělávání, vysílání zájemců do zahraničí, organizace a účast na školeních a seminářích

- c) **DDM Děčko**, Náchod
Druh činnosti: zájmová činnost pro děti a mládež

- d) **YEE** - Young Environment Europe
Druh činnosti: ochrana životního prostředí a mimoškolní vzdělávání mládeže o problematice životního prostředí

- e) Junák – **středisko VAVÉHA** České Budějovice
Druh činnosti: skautské středisko – aktivity pro mladé, neformální vzdělávání, mezinárodní spolupráce

II. část – před příjezdem dobrovolníka

Důvod, proč organizace hostovaly dobrovolníka ze zahraničí byl vždy ten, že organizace toužila po nějaké změně, osvěžení týmu, nových myšlenkách. Roli také hrála předchozí osobní zkušenost z projektu EVS. Dát mladým lidem příležitost, zvýšit povědomí o mezinárodní spolupráci, interkulturní dialog – i to je jeden z častých motivů hostování dobrovolníka z jiné země.

Organizace si vybírají zpravidla z došlých životopisů a motivačních dopisů. V jednom případě sehrála roli náhoda. Koordinátorka v Duze uvedla, že zpravidla vybírají zhruba z osmi až deseti přihlášených dobrovolníků. Často hostují i více dobrovolníků najednou. Důležité je jazykové vybavení, dosavadní zkušenosti, motivace. V Duze se ale snaží dávat příležitost v podstatě všem – tzn. že mají dobrovolníky různého věku, různých životních zkušeností, rozdílného vzdělání.

Tři organizace měly předchozí zkušenosti se zahraničními dobrovolníky, zpravidla v rámci programu EVS nebo krátkodobých projektů. Tato zkušenost se jim osvědčila a v hostování pokračují. Dvě organizace hostují nyní prvního dobrovolníka.

Čtyři organizace aktivně spolupracují s českými dobrovolníky a mají s nimi velmi dobré zkušenosti. I proto si chtěly vyzkoušet něco nového.

Všechny organizace poskytly popis projektu. To je jedna z prvních povinností organizace v programu EVS. Všechny projekty jsou k nalezení na internetu a budoucí dobrovolník se v nich může poměrně snadno zorientovat a sám zkontaktovat organizaci.

III. část – v průběhu projektu

Ve čtyřech z pěti případů se jednalo o projekty zaměřené na mládež a na volnočasové aktivity. Práce je spojena i s výpomocí v kanceláři, tvorbou webových stránek apod. Organizace YEE hostovala dobrovolníka již ze své podstaty na projektu s ekologickou tematikou. Všechny projekty trvaly 12 měsíců.

Popříjezdové školení je nezbytnou součástí projektu EVS. Tato školení zajišťuje Česká národní agentura. Všechny organizace uvedly, že dobrovolníky na toto školení poslaly.

Činnost dobrovolníků se ve všech odpovědích shodovala s náplní projektu tak jak byl původně sepsán. Organizace ale zdůrazňují, že každý dobrovolník má vždy dostatek prostoru pro své vlastní nápady, iniciativy a tyto aktivity jsou vždy velmi vítány. Toto je právě ten osvěžující prvek v organizaci – nové nápady, jiné zkušenosti, neutřelý pohled na určitou problematiku.

Všechny organizace uvedly, že se snažily dobrovolníkovi zprostředkovat kontakt s místní komunitou. Ať již pomocí mentora, který je také povinnou součástí programu, tak představením vrstevníků, pozvánkami na různé společné akce. Dobrovolník byl vždy pokládán za nedílnou součást týmu. Ve třech případech se organizace snažily (hlavně zpočátku) pomoci vyplnit i volný čas a víkendy. Je opravdu potřeba si uvědomit, že toto je tak trochu práce „navíc“, která by s českým dobrovolníkem odpadla. Ale i to je aspekt celé mezinárodní spolupráce – podporovat mezikulturní dialog, zvyšovat povědomí o evropské spolupráci, bojovat proti předsudkům, představovat vlastní kulturu...

Podle pravidel programu může dobrovolník pracovat 30 - 35 hodin týdně. Žádná organizace neuvedla, že by dobrovolník pracoval více.

IV. část – po skončení projektu

I organizací jsem se ptala, zda se naplnila jejich očekávání, zda byly se spoluprací spokojeni. Všech pět uvedlo, že ano. Nicméně, pokud měly více zkušeností, podotkly, že vždy záleží na konkrétním dobrovolníkovi. Tzn. že někdy byly spokojeny více někdy méně. Tento individuální aspekt jsem si ověřila i při rozhovoru v Duze. Někteří dobrovolníci zanechali silný dojem, spolupráce byla výborná, jiní např. tak pracovití nebyli, neměli své nápady, ne vždy přišli do práce.

Jako nejdůležitější prvek přínosu zahraničního dobrovolníka organizace vyzdvihovaly to, že s sebou vždy přinesl prvky své vlastní kultury, což je vždy obohacením pro celou místní komunitu. Dobrovolníci zpravidla organizovali např. večer na téma své země, kam byli pozváni i lidé „zvenčí“, nejen z organizace. Dobrovolníci tak pomáhali svou pouhou přítomností bourat mnoho předsudků, přispívali k vyšší toleranci, respektu k odlišnostem, mnoha lidem otevřeli oči a rozšířili obzory.

Tři organizace navázaly další spolupráci se zahraniční vysílající organizací a nadále se vzájemně podporují.

Všech pět organizací by doporučilo hostování i dalším organizacím. Pozitiva výrazně převážila nad negativy práce a celkového pobytu dobrovolníka. „*Je to výborné oživení týmu.*“

5.7 Závěr praktické části

Většina dobrovolníků hodnotila svůj pobyt pozitivně, kladné stránky vždy předčily ty záporné. Mnoho dobrovolníků bylo ze své zkušenosti natolik nadšeno, že se zúčastnili krátkodobých mezinárodních workcampů opakovaně, případně odjeli do zahraničí na delší dobu několika měsíců.

Hlavní motivací účasti dobrovolníků nebyla v první řadě nějaká touha pomoci, být užitečný apod. Tím hlavním bylo zpravidla poznávání nového, odlišného, pěstování si větší tolerance v sobě, překonávání předsudků. Samozřejmě je to pro mnohé i příležitost k levnějšímu cestování a poznávání mladých lidí z celého světa.

Tím ale nechci říci, že by pro dobrovolníky byl úplně cizí pocit užitečnosti, touha být prospěšný a pomáhat tam kde je to třeba. Dobrovolníci si tyto pocity uvědomovali při celkovém zhodnocení

projektu. Zdůrazňovali především svoji osobní satisfakci, pocit smysluplnosti, seberealizace a naplnění.

Mnoho dobrovolníků se po svém návratu zapojuje do dalších dobrovolných aktivit ať již na národní či mezinárodní úrovni. Důkazem toho může být např. založení asociace bývalých EVS dobrovolníků.

Co se týká typů projektů, kterých se dobrovolníci v mém šetření nejvíce zúčastňovali, jednalo se hlavně o projekty s ekologickou tematikou a sociální tematikou. Sociální téma zcela převažovalo u dlouhodobých projektů. Pro mnoho dobrovolníků to byla vhodná příležitost k získání praxe, ověření si svých teoretických poznatků a rozšíření vědomostí a znalostí z určitého oboru.

Ze sondy, kterou jsem provedla u organizací, jasně vyplynulo, že všechny hodnotily přínos pobytu zahraničního dobrovolníka kladně. Některé organizace mají za sebou dokonce již letité zkušenosti s hostováním dobrovolníků ze zahraničí a se spoluprací jsou spokojeny.

Zástupci organizací nejvíce vypichovali fakt, že dobrovolník přinesl do týmu vždy svoji kulturní odlišnost, zpravidla byl velmi motivovaný učit se nové věci, obohatil organizaci i svojí jazykovou vybaveností.

Nemalým přínosem je i fakt, že některé organizace navázaly vztahy v zahraničí a pokračují nyní v další mezinárodní spolupráci.

ZÁVĚR

Zkušenosti z mezinárodního prostředí se stále více stávají potřebnou součástí a obohacujícím prvkem v našem vnímání ustavičně „zmenšujícího se“ světa. Jak lépe bychom mohli porozumět odlišnostem, ať již kulturním, náboženským, jazykovým, než svou vlastní zkušeností, zážitkem? Stát se na několik měsíců součástí místní komunity, spřátelit se s lidmi, učit se cizí jazyk – to vše pomáhá nejvíce k překonávání předsudků, k většímu vzájemnému porozumění, k překonávání pomyslných bariér mezi národy.

Dobrovolnické zahraniční programy jsou jednou z možností, jak toto naplnovat. Význam dobrovolnictví můžeme sledovat na třech rovinách – jako přínos pro samotného dobrovolníka, přínos pro organizaci a v neposlední řadě přínos pro místní komunitu. A mezinárodní prvek dává celé práci ještě další rozměr.

Ve své práci jsem se tedy zaměřila jak na zkušenosti dobrovolníků tak i organizací, které dobrovolníky ze zahraničí přijímají.

Dobrovolníky se stále nejvíce stávají mladí lidé, zpravidla studenti vysokých škol. To platí o dobrovolnictví v České republice obecně, tzn. i u mezinárodního dobrovolnictví. Mladí lidé stále více touží cestovat, poznávat nové kultury, země, lidi – svět se nám více a více otevírá. Dobrovolník se téměř vždy vrátí zpět domů obohacen velkou dávkou nových zkušeností, s chutí vypráví o odlišnostech, které poznal, svému okolí tak předává kus ze svého respektu a tolerance k různosti.

Mým hlavním záměrem v této práci bylo podat maximálně možný ucelený přehled možností, který zájemci o dobrovolnickou službu v zahraničí u nás mají. V teoretické části jsem se tedy především soustředila na popis hlavních organizací, se kterými je možné na projekt do zahraničí vyjet. A v poslední kapitole jsem přidala podrobnější popis své konkrétní zkušenosti s půlročním pobytem. Byla bych velmi ráda, pokud by tento přehled mohl vskutku sloužit jako inspirace dobrovolníkům, případně jiným organizacím. Z vlastní zkušenosti mohu

řící, že není vždy jednoduché se sám zorientovat v možnostech, které se nabízejí.

Ve výzkumné části jsem se pak zaměřila na zmapování zkušeností českých dobrovolníků a zároveň českých organizací se zahraničními projekty. Zajímala jsem se především o celkovou spokojenost s průběhem projektu, o to, zda byl projekt pro dobrovolníka či organizaci opravdu přínosem a obohacujícím zážitkem. Okrajově jsem se ptala i na základní motivaci k absolvování mezinárodního dobrovolnického programu.

SEZNAM LITERATURY

ČECHOVÁ, G.: *Dobrovolnictví – přínos pro dobrovolníka, organizaci a komunitu. Manuál pro seminář Dobrovolnictví v neziskovém sektoru.* Ratolest Brno, Brno 2001.

DISMAN, M.: *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Karolinum, Praha 2002. ISBN 80-246-0139-7

Dobrovolnictví bez hranic. Sborník konference. Klub UNESCO Kroměříž, Kroměříž 2007.

Evropská dobrovolná služba – příležitost pro mladé lidi a organizace. ČNA Mládež, Praha 2000.

FRIČ, P.: *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice.* NROS, AGNES, Praha 2001. ISBN 80-902633-7-2.

GOVAART, M., DAAL VAN, H. J., MÜNZ, A., KEESOM, J.: *Volunteering Worldwide.* NIZW, Utrecht 2001. ISBN 90-5050-832-4.

HENDL, J.: *Kvalitativní výzkum.* Praha, Portál 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KULÍŠKOVÁ, Š.: *Jak se stát dobrým mentorem.* ČNA. Praha 2003.

MARŠÁLEK, M.: *Dobrovolnictví v ČR a možnost jeho využití v sociální práci.* Postupová práce SOCP FF UK, vedoucí Jiřina Šiklová. Praha 2005.

MATOUŠEK, O.: *Základy sociální práce.* Portál, Praha 2001. ISBN 80-7178-473-7.

OCHMAN, M.: *Dobrovolníci: Cenný zdroj*. Baltimore: John Hopkins University Press 1997. ISBN 1-886333-29-7.

SEDLÁČKOVÁ, L.: *Dobrovolnická centra v ČR: metodika založení dobrovolnického centra*. Diplomová práce FHS UK, vedoucí Petr Vrzáček. Praha 2006.

Voluntary Service forms Europe: Cooperation in Theory and Practice. Lambertus – Verlag, Freiburg 2001. ISBN 3-7841-1381-8.

Volunteering and participation on the agenda. CIVIQ, Utrecht 2004. ISBN 90-72934-69-5.

Volunteering across Europe (Organisations, Promotion, Participation). SPES, Řím.

TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Portál, Praha 2002. ISBN 80-7178-514-8.

Internetové odkazy:

www.dobrovolnik.cz

www.dobrovolnici.cz

www.inexsda.cz

www.hest.cz

www.servitus.cz

www.clovekvtisni.cz

www.ymca.cz

www.unv.org

www.polytechna.eu/poly_nkm_index.php

www.humana.org

www.tandem.cz

www.duha.cz

www.fors.cz

www.worldvolunteerweb.org/

www.charita-adopce.cz

PŘÍLOHY

- 1. Všeobecná deklarace o dobrovolnictví**
- 2. Přepis 1. rozhovoru s dobrovolníkem**
- 3. Přepis 2. rozhovoru s dobrovolníkem**
- 4. dotazník pro dobrovolníky**
- 5. dotazník pro organizace**

Příloha č. 1: Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví

Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví

[Schváleno mezinárodní správní radou IAVE - Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí - na 16. světové konferenci dobrovolníků, konané v Amsterdamu, v Nizozemí, v lednu 2001, v Mezinárodním roce dobrovolníků]

Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva - touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny.

V době globalizace a nepřetržitých změn se svět stále zmenšuje, je složitější a vzájemná závislost vzrůstá.

Dobrovolnictví, individuální nebo skupinová činnost, umožňuje:

- udržovat a posilovat takové lidské hodnoty jako jsou družnost, zájem o druhé a služba jiným lidem
- aby jednotlivci mohli uplatňovat svá práva a odpovědnost jako příslušníci komunity a aby se zároveň mohli po celý život učit a růst, realizovat veškerý svůj lidský potenciál
- propojení navzdory rozdílům, které nás neustále rozdělují, abychom mohli žít ve zdravých, udržitelných komunitách a abychom mohli společně usilovat o nalezení nových řešení pro společné úkoly a mohli jsme utvářet náš kolektivní osud

Na úsvitu nového tisíciletí se dobrovolnictví stalo nepostradatelným prvkem každé společnosti. Účinně a prakticky převádí deklaraci Spojených národů, kde se praví: "My, lid," máme moc změnit svět, do běžného života.

* * * * *

Tato deklaráce podporuje právo všech žen, mužů a dětí svobodně se sdružovat a dobrovolně pracovat bez ohledu na kulturní a etnický původ, věk, pohlaví, tělesný stav a společenské nebo ekonomické postavení. Všichni lidé na celém světě by měli mít právo nabídnout jiným lidem a jejich komunitám svůj čas, schopnosti a energii prostřednictvím individuální či kolektivní činnosti a bez nároku na odměnu.

Chceme rozvoj dobrovolnictví, které by:

- pomohlo zapojit celou komunitu do identifikace a řešení jejich problémů
- povzbuzovalo mládež a pomáhalo jí, aby se vedení prostřednictvím služby stalo pro ni trvalou součástí života

- mluvilo za ty, kteří nemohou mluvit sami za sebe
- umožnilo dalším lidem se do dobrovolnictví zapojit
- doplňovalo, avšak nenahrazovalo odpovědnou činnost jiných sektorů i úsilí placených pracovníků
- umožnilo lidem získat nové znalosti a dovednosti a plně rozvinout svůj potenciál, sebedůvěru a tvořivost
- podporovalo rodinnou, komunitní, národní i globální solidaritu

Jsme přesvědčeni, že je společnou odpovědností dobrovolníků a zároveň i organizací a komunit, v nichž působí:

- vytvářet prostředí, v němž dobrovolníci mají smysluplnou práci, která umožňuje dosáhnout dohodnutých výsledků
- definovat kritéria pro účast dobrovolníků, tedy i podmínky, za nichž by organizace a dobrovolník mohli své závazky ukončit, dále pak rozvíjet způsoby, jak činnost dobrovolníků řídit
- poskytovat dobrovolníkům a osobám, jimž slouží dostatečnou ochranu před riziky
- poskytovat dobrovolníkům vhodné školení, pravidelné hodnocení a uznání
- zajistit přístup pro všechny odstraněním veškerých bariér - fyzických, ekonomických, společensko-sociálních a kulturních - bránících jejich účasti

* * * * *

V souladu se základními lidskými právy, která jsou vyjádřena v Deklaraci lidských práv Spojených národů a se zásadami dobrovolnictví a odpovědností dobrovolníků a organizací, v nichž působí, se obracíme na:

1/ všechny dobrovolníky, aby projevili své přesvědčení, že dobrovolnická činnost je tvůrčí a zprostředkující síla, která:

- vytváří zdravé, udržitelné komunity, které uznávají důstojnost všech lidí
- umožňuje všem lidem uplatňovat práva lidských bytostí a tím zlepšit vlastní život
- pomáhá řešit společensko-sociální, kulturní, hospodářské a ekologické problémy
- pomocí celosvětové spolupráce utváří lidštější a spravedlivější společnost

2/ vedoucí představitele:

- ve všech oblastech, aby se spojili a vytvořili silná, viditelná a účinná místní a národní "dobrovolnická centra" - základní vedoucí organizace dobrovolnictví

- vlád, aby zajistili pro všechny právo na dobrovolnou činnost, aby odstranili veškeré právní překážky bránící účasti na dobrovolné činnosti, aby zapojili dobrovolníky do své práce a poskytlí nevládním organizacím prostředky i podporu pro účinnou mobilizaci a vedení dobrovolníků
- v podnikání, aby povzbuzovali své zaměstnance a pomáhali jim působit v komunitě jako dobrovolníci a aby vyčlenili lidské i finanční zdroje pro rozvoj infrastruktury nezbytné pro podporu dobrovolnictví
- v médiích, aby přinášeli příběhy dobrovolníků a poskytovali informace, které by lidi povzbuzovaly a pomáhaly jim zapojit se do dobrovolných činností
- v oblasti vzdělávání, aby vedli lidi všech věkových skupin a pomáhali jim zapojit se do dobrovolných aktivit a aby lidem vytvářeli možnosti uvažovat o jejich službě a učit se z ní
- církví, aby potvrdili dobrovolnictví jako správnou odpověď na duchovní výzvu sloužit všem lidem
- nevládních organizací, aby vytvořili pro dobrovolníky přátelské organizační prostředí a aby vyčlenili lidské a finanční prostředky nezbytné pro účinné začlenění dobrovolníků.

Obracíme se na Spojené národy, aby:

- vyhlásily toto desetiletí jako "Dekádu dobrovolníků a občanské společnosti" a stvrdily tím nezbytnost posílit instituce svobodných společností
- uznaly logo - "červené V" za univerzální symbol dobrovolnictví

IAVE vyzývá dobrovolníky a vedoucí představitele ze všech oblastí na celém světě, aby se partnersky spojili na propagaci a podporu účinného, všem přístupného dobrovolnictví, symbolu solidarity všech lidí a národů. IAVE vyzývá globální komunitu dobrovolníků, aby tuto Všeobecnou deklaraci o dobrovolnictví studovali, diskutovali o ní, schválili ji a naplnili.

Příloha č.2: Přepis 1. rozhovoru s dobrovolníkem

1. Kolik je Ti let? Jaké je Tvé nejvyšší dosažené vzdělání? A co jsi dělala v době, kdy jsi odjížděla na projekt?

Je mi 25 let a mám titul bakaláře. Když jsem odjížděla na projekt byla jsem v podstatě nezaměstnaná, bylo to chvíli po škole.

2. před odjezdem:

a. Jak jsi přišla na nápad odjet do zahraničí jako dobrovolník?

Životní situace a touha vyzkoušet si něco nového, to bylo to, co mi pomohlo se rozhodnout dělat dobrovolníka v Africe. Byla to pro mě výzva a vidina nových zkušeností a zážitků. Po debatě s mým známým jsem se rozhodla pro Afriku.

b. Jak ses o možnosti zahraničního dobrovolnictví dozvěděla?

Věděla jsem o dobrovolnictví od různých lidí, známých a z internetu.

c. Podle čeho sis vybírala zemi působení?

Věděla jsem, že pojedu do Afriky, ale nemohla jsem se sama rozhodnout, do jaké země pojedu. Země působení závisela na tom, v jakém jsem byla týmu.

d. Podle čeho sis vybírala samotný projekt?

Dobrovolnici jsem dělala v projektu Child Aid v Mozambiku (vesnice zvaná Lamego), který jsem si vybrala sama, protože ráda pracuji s dětmi a v tomto projektu jsem mohla využít i mé zdravotnické zkušenosti.

e. Měla si nějaké předchozí zkušenosti s dobrovolnictvím?

Jen jako dobrovolnice v ČR při potopách a jiných.

f. Měla si nějaké předchozí zkušenosti s delším pobytem v zahraničí?

Kromě dovolených, neměla.

g. Dostalo se Ti nějaké předodjezdové přípravy (školení, trénink,...)?

Ano, strávila jsem 10 měsíců ve škole v Anglii, která byla zaměřená na „přípravu“ dobrovolníků chystajících se jet do Afriky.

- h. Jak bys tuto přípravu hodnotila? Pomohla Ti v něčem po příjezdu na projekt?

Na to, co člověk vidí a zažívá v Africe, se nedá nijak připravit. Musí se to zažít a prožít. Musím ale říct, že z pohledu historie, HIV/AIDS, tropických nemocí a sexuálně přenosných nemocí mi škola v Anglii dala nějaké vědomosti.

3. v průběhu samotného projektu:

- a. Jakého projektu ses zúčastnila?

Jela jsem přes organizaci Humana People to People. Projekt se jmenoval Child Aid a soustředil se na sirotky (více dívky), podporoval dívky v pravidelné docházce do školy, podporoval je formou jídla (fazole, olej, rýže), petroleje a školních uniforem. Pro sirotky, kteří zůstali bez rodičů, jsme stavěli nové domy a vedli je v povědomí pro další následnou péči a pomoc. Dále se tento projekt zabýval Home Based Care. Spolu s místními zdravotními sestrami jsem navštěvovala chronicky nemocné (HIV/AIDS, TBC a imobilní pacienti) v komunitách. Při svém projektu jsem dále vedla hodiny angličtiny na základních školách, dělala jsem prezentaci první pomoci, HIV/AIDS, sexuálně přenosné choroby, dobrovolnické testování na střední škole a navštěvovala jsem sirotčince, kde jsem se s dětmi také učila.

- b. Jak dlouhou dobu jsi strávila v zahraničí?

Dohromady jsem strávila v zahraničí 16 měsíců.

- c. Jaké byly tvoje pocity po příjezdu na projekt? Šokovalo Tě něco? Zažila jsi kulturní šok?

Moje první pocity byly pozitivní. Byla jsem ráda, že jsem se dostala tam, kam jsem si přála dostat – do Afriky. Vzhledem k tomu, že jsem před Afrikou strávila 10 měsíců v „přípravné“ škole v Anglii, kde všichni mluvili jen o tom, jaké

to v Africe je, co nás tam čeká, na co bychom se měli připravit, atd., tak jsem žádný první šok neměla. Ze všeho jsem byla nadšená a byla jsem plná energie a síly. Myslím, že to pořádné uvědomění si toho, co se kolem mě odehrává a s čím jsem se denně setkávala, přišel až v průběhu mého působení v Mozambiku a pak hlavně když jsem se vrátila zpět do civilizace.

- d. Zkus popsat, co se ti na projektu líbilo a naopak nelíbilo.

Hlavní myšlenka projektu se mi líbila. Podpora sirotků obecně, podpora ženského pohlaví v docházce do školy, v jejich vzdělání a roční podpora rodin studujících dívek. Dále pak pomoc a podpora chronicky nemocných lidí v komunitách. Bohužel to ale ne vždy fungovalo a to především z důvodu nedostatku materiálu, nedostatků prostředků a samozřejmě také z důvodů zkorumpovanosti orgánů, které nám měly pomoci. V projektu jsem pracovala s dobrovolníky z komunit, kteří pomáhali našemu projektu. Přišlo mi obdivuhodné jak lidé, kteří mají svých vlastních problémů dost, jsou schopni, ještě ke všem svým trápením, pomáhat i ostatním. To, co se mi nelíbilo, bylo, že Mozambičané, kteří měli v našem projektu nějakou funkci, se slovně i svým chováním povyšovali nad ostatní, nepracovali tak, jak se od nich vyžadovalo, podváděli a byli vůči sobě i ostatním v týmu nezodpovědní.

- e. Shodovala se činnost v projektu s popisem projektu před odjezdem?

Je jasné, že určité rozdíly v tom, jak byl projekt presentován předtím a jak vypadal potom, byly. Ale více méně záleželo na každém individuálním členovi týmu, jak a kolik toho udělá a jak se ke své práci postaví.

- f. Zнала jsi jazyk země, ve které jsi působil(a)?

V Anglii jsem se naučila základy portugalského jazyka, které jsem za 6 měsíců v Mozambiku rozšířila, ale i přesto musím přiznat,

že znát jazyk dané země hraje velkou roli. Jsem si jistá, že kdybych ovládala portugalsštinu lépe, měla bych větší možnost se začlenit do komunit místních lidí a tedy lépe porozumět jejich potřebám.

g. Jak tě přijala místní komunita?

Ve vesnici Lamego, kde jsem působila, už měli místní lidé z komunity s bílými lidmi zkušenosti. Nesetkala jsem se s tím, že by mě někdo odmítal či mě napadal, že jsem bílá a tak nemůžu vědět jak jim pomoci. Naopak musím říct, že i ti nechudší lidé si mě vážili a byli ke mně milí a po zdravotnické návštěvě, kterou jsem u nich dělala, mi nabízeli i to málo, co měli k jídlu.

h. Cítila jsi podporu místní organizace?

Jak už jsem řkala, tak v projektu byli zapojení i místní Mozambičtí lidé. Někteří brali svou práci zodpovědně a některým to bylo jedno. Ti, co jim to bylo jedno, viděli jen peníze, které za práci dostanou. Například v den AIDS (1.12.) byly pochody mnoha různých organizací, mezi kterými byly i organizace založené a vedené místními lidmi. Jakmile jsme měli nějaký program, ke kterému jsme potřebovali povolení od prezidenta distriktu, tak se nám ho vždy dostalo. Musím říct, že obecně jsem cítila podporu místní organizace.

i. Měla jsi k dispozici člověka, na kterého ses mohl(a) kdykoli obrátit?

Ano, mého project leader

j. Absolvovala jsi nějaké školení, trénink po příjezdu na projekt? Jak bys to zhodnotila?

Neabsolvovala, každý si musel najít svou cestu sám.

4. po návratu

a. Jak by jsi zhodnotila celkový přínos svého dobrovolnického pobytu v zahraničí? Splnila se tvoje očekávání?

Je jasné, že pokud člověk jede do rozvojových zemí vykonávat dobrovolnickou činnost, tak nemůže očekávat, že za svůj pobyt v dané zemi změní svět a obzvlášť ne za 6 měsíců. Můžeme se bavit o tom kolik lidských životů jsem ovlivnila, kolika komplikacím jsem zabránila, kolik domků jsem postavila a kolik lidí jsem něco naučila, kolik lidí jsem rozesmála...Každý, kdo pojede do Afriky, Indie, Číny či jiných chudých zemí, má pro to dané společenství přínos, protože jsme každý individuální a ať už chceme či ne, tak v jejich životech (tak jako oni v těch našich) zanecháme své stopy – ať je to tím, že jsme jim pomohli postavit nový barák, něco je naučili nebo jen tím, že jsme si s nimi každý den popovídali a smáli se s nimi. Je těžké zhodnotit, jak velký přínos to byl, protože jak už jsem říkala, tak je práce v rozvojových zemích dlouhodobá a výsledky se dostávají za delší čas. Se svou prací v Mozambiku jsem spokojená, udělala jsem to, co jsem v té dané době byla schopna udělat. Ale s odstupem času cítím, že bych mohla dělat více. Teď už vím, jak to v Mozambiku chodí, jak jednat s lidmi a jak si k nim najít cestu a proto se chystám do Afriky znovu.

Musím říct, že asi největší přínos to mělo asi pro mě, pro můj osobnostní růst, změnil se mi pohled na život, mám jinak nastavené hodnoty, než jsem měla, dalo mi to neuvěřitelné zkušenosti a zážitky ze kterých budu čerpat celý svůj život.

- b. Byla jsi po příjezdu ještě v kontaktu s hostující organizací?
S organizací ne, ale s lidmi s kterými jsem organizací prošla ano.
- c. Pokračuješ nějak v práci, kterou jsi dělala v zahraničí?
Zatím ne. Teď se věnuji sociální pomoci tady v ČR.
- d. Máš v plánu ještě vyjet do zahraničí na další dobrovolnický projekt?
Na 100%.
- e. Pracuješ jako dobrovolník v ČR?

Jako stálý dobrovolník ne, ale při nárazových akcích se do dobrovolnictví v ČR zapojuji.

f. *Jaká byla Tvoje finanční spoluúčast na projektu?*

Na to abych jela do Afriky (pojištění, vakcinace, letenka) a mohla jsem se podílet na projektu, jsem si musela vydělat. Projekt stále pomáhám financovat alespoň nějakou finanční částkou z ČR.

Příloha č.3: Přepis 2. rozhovoru s dobrovolníkem

1. Kolik je Ti let? Jaké je Tvé nejvyšší dosažené vzdělání? A co jsi dělala v době, kdy jsi odjížděla na projekt?

Je mi 26 let a mám vysokoškolské vzdělání. Když jsem odjížděl na projekt do Afriky tak jsem již chvíli pracoval, školu jsem měl ukončenou.

2. před odjezdem:

- a. Jak jsi přišel na nápad odjet do zahraničí jako dobrovolník?

Byl to dlouhodobý nápad a sen. Prostě mě to lákalo. Chtěl jsem někde pomáhat lidem, z toho jsem ale při přípravách na projekt trochu vystřízlivěl.

- b. Jak ses o možnosti zahraničního dobrovolnictví dozvěděl?

Původně mě zajímaly nabídky Člověka v tísni, ale pak přišla kamarádka s programem GLEN.

- c. Podle čeho sis vybíral zemi působení?

Chtěl jsem jet do Afriky, ale vybíral jsem si hlavně podle projektu, ne podle samotné země.

- d. Podle čeho sis vybíral samotný projekt?

Viděl jsem nabídku projektů GLEN na daný rok. Vybíral jsem z nich, z jejich popisu. Zvažoval jsem, kam mám reálné šance se dostat, jestli na konkrétním projektu mám co nabídnout.

- e. Měl si nějaké předchozí zkušenosti s dobrovolnictvím?

Měl jsem zkušenosti s dobrovolnictvím na festivalu Jeden svět a dále jsem jedno léto vypomáhal s humanitární pomocí v Srbsku (kosovští uprchlíci).

- f. Měl si nějaké předchozí zkušenosti s delším pobytem v zahraničí?

Ano měl, strávil jsem půl roku v USA a jeden rok jsem studoval v Německu. Hodně cestuji po Evropě. Byl jsem tedy zvyklý na pobyt v jiné zemi.

- g. Dostalo se Ti nějaké předodjezdové přípravy (školení, trénink,...)?

Zúčastnil jsem se dvou povinných školeních, dohromady sedm a půl dne. Jedno probíhalo v Německu, druhé v České republice. Dohromady nás tam bylo asi 70 dobrovolníků.

- h. Jak bys tuto přípravu hodnotil(a)? Pomohla Ti v něčem po příjezdu na projekt?

Školení pro mě znamenalo hlavně psychologickou pomoc a podporu. Zjistil jsem zkušenosti jiných lidí, nacvičovali jsme praktické situace, které se během projektu mohou přihodit, dostalo se nám teorie o zemi, kam pojedeme. Také jsem se dozvěděl něco více o rozvojové pomoci.

Dále jsem navázal kontakt s hostující organizací, která ale příliš nekomunikovala. Dozvěděl jsem se jak sehnat ubytování.

Na zemi jsem se připravoval i sám doma, četl jsem si o dané zemi, hlavně o kultuře a tak.

Důležité bylo, že se na takovémto školení vždycky vytvoří síť lidí se společnými zájmy, kteří se pak navzájem podporují a i nadále stýkají.

3. v průběhu samotného projektu:

- a. Jakého projektu ses zúčastnil?

Jak jsem již říkal, jel jsem na program GLEN přes pražskou organizaci INEX-SDA do Mozambiku v Africe. Název projektu zněl „Music Development for HIV/AIDS – Education in Rural Areas“. Myšlenka projektu byla spolupracovat s místními muzikanty, kteří znají tamní dialekty a jezdit s nimi do odlehlých částí země a tam pomocí koncertů a přednášek dělat kampaň proti HIV/AIDS. Z tohoto turné pak ve studiu pořídil nahrávky.

- b. Jak dlouhou dobu jsi strávil(a) v zahraničí?

Samotný projekt trval tři měsíce, ale v zemi jsem strávil dobu delší, dohromady pět a půl měsíce. Cestoval jsem jak před zahájením projektu tak i po jeho skončení.

- c. Jaké byly tvoje pocity po příjezdu na projekt? Šokovalo Tě něco? Zažil(a) jsi kulturní šok?

Pocity po příjezdu byly trochu smíšené. Týden před odjezdem jsme se dozvěděli, že projekt se trochu mění – nahrávací studio nestojí a na kampaň nejsou peníze. To se po příjezdu potvrdilo.

Celá hostující organizace se skládala z jednoho člověka. Měli jsme z počátku přátelské vztahy, ale situace se časem měnila. Tento člověk podle mne ztrácel tak trochu zájem o projekt.

Vyloženě kulturní šok jsem asi nezažil. O zemi jsem toho věděl poměrně dost před příjezdem, pomohla mi i školení. A na projektu jsem nebyl sám, ale s dvěma dalšími partnerskými dobrovolníky.

- d. Zkus popsat, co se ti na projektu líbilo a naopak nelíbilo.

Co se mi nelíbilo byl pochopitelně přístup hostující organizace. Sami jsme si museli vymýšlet úplně novou práci, vytvářeli jsme promomateriály, kontaktovali další neziskovky v okolí a navazovali s nimi spolupráci. Např. telefon i internet (2 km vzdálený) jsme si museli sami platit.

Trochu špatně se komunikovalo s naším vedoucím.

Co bych hodnotil jako největší pozitiva celého projektu bylo cestování po Mozambiku a okolí. To ale bylo nad rámec samotného projektu. Poznal jsem zajímavé místní lidi.

- e. Shodovala se činnost v projektu s popisem projektu před odjezdem?

Jak jsem již říkal před chvílí, projekt se dost změnil, vzhledem k tomu, že na celou kampaň nebyly peníze, nahrávací studio ještě vůbec nestálo. Museli jsme vyvíjet vlastní aktivity, já jsem např. začal učit angličtinu.

f. Znal(a) jsi jazyk země, ve které jsi působil(a)?

V Mozambiku se mluví portugalsky. To jsem před odjezdem neuměl, ale začal jsem se učit. Myslím, že jsem se celkem rozmluvil na místě a znalost jazyka pak byla poměrně dostatečná.

g. Jak tě přijala místní komunita?

Musím říci, že jsem velké přijetí necítil. Kontaktů s místními lidmi jsem až tolik nenavázal. Měl jsem ale jednoho dobrého kamaráda, který mi pomáhal hodně s portugalským, já jemu na oplátku s angličtinou.

h. Cítil(a) jsi podporu místní organizace?

V podstatě vůbec. Zpočátku byly vztahy docela dobré, ale začalo se v průběhu třech měsíců zhoršovat. A opět musím zdůraznit, že celá organizace se skládala z jednoho člověka, který postupně ztrácel zájem o projekt a příliš se nezajímal o naše aktivity.

i. Měl(a) jsi k dispozici člověka, na kterého ses mohl(a) kdykoli obrátit?

Na místě byli dva další dobrovolníci a pak jsem si našel jednoho dobrého kamaráda. Ale že by byl k dispozici nějaký oficiální mentor nebo někdo takový, to ne.

j. Absolvoval(a) jsi nějaké školení, trénink po příjezdu na projekt? Jak bys to zhodnotil(a)?

Neabsolvoval. Takové školení není součástí programu.

4. po návratu

a. Jak by jsi zhodnotil(a) celkový přínos svého dobrovolnického pobytu v zahraničí? Splnila se tvoje očekávání?

Měl jsem celkem konkrétní očekávání na začátku projektu, tzn. přímá pomoc místním lidem, nová zkušenost s odlišnou kulturou. Musím říct, že moje očekávání, co se projektu týče, se nenaplnila. Projekt v podstatě neexistoval, chyběla

smysluplná práce. Ani s místními lidmi jsem neměl příliš kontaktů, nepoznal jsem tak dostatečně dobře kulturu, jak jsem si původně plánoval.

Co mě obohatilo nejvíce, bylo cestování (2,5 měsíce).

Poznal jsem i další zajímavé lidi a jsem rád, že na projektu byli další dva dobrovolníci.

- b. Byl(a) jsi po příjezdu ještě v kontaktu s hostující organizací?

Ne, nerozešli jsme se v závěru v úplně v dobrém.

- c. Pokračuješ nějak v práci, kterou jsi dělal(a) v zahraničí?

Spolupracuji s INEXem, jezdím např. na školy, kde mluvím o projektu a svých zkušenostech.

- d. Máš v plánu ještě vyjet do zahraničí na další dobrovolnický projekt?

Možná ano. Byl jsem nyní na jednom pohovoru, tak uvidím. Projekt, na kterých bych případně jel, musí mít rozhodně smysl a musí být lépe zorganizován. Zajímám se dál o rozvojovou pomoc a rád bych v této oblasti zůstal aktivní.

- e. Pracuješ jako dobrovolník v ČR?

Pomáhám v INEXu.

- f. Jaká byla Tvoje finanční spoluúčast na projektu?

Platil jsem si letenku a pojištění. Očkování a víza jen částečně. Dostal jsem peníze na bydlení a na jídlo.

Příloha č.4: Dotazník pro dobrovolníky

Dotazník pro dobrovolníka

Zkušenosti se zahraničním dobrovolnickým projektem

1. statistické údaje

- a. pohlaví
- b. věk
- c. nejvyšší dosažené vzdělání
- d. povolání (v době odjezdu na projekt):
 - student(ka) SŠ
 - student(ka) VŠ
 - zaměstnaný(á)
 - nezaměstnaný(á)

2. před odjezdem

- a. Jak jsi přišel(la) na nápad odjet do zahraničí jako dobrovolník?
- b. Jak ses o možnosti zahraničního dobrovolnictví dozvěděl(a)?
- c. Podle čeho sis vybíral(a) zemi působení?
- d. Podle čeho sis vybíral(a) samotný projekt?
- e. Měl(a) si nějaké předchozí zkušenosti s dobrovolnictvím?
- f. Měl(a) si nějaké předchozí zkušenosti s delším pobytem v zahraničí?
- g. Dostalo se Ti nějaké předodjezdové přípravy (školení, trénink,...)?
- h. Jak bys tuto přípravu hodnotil(a)? Pomohla Ti v něčem po příjezdu na projekt?

3. v průběhu samotného projektu

- a. Jakého projektu ses zúčastnil(a)?
- b. Jak dlouhou dobu jsi strávil(a) v zahraničí?
- c. Jaké byly tvoje pocity po příjezdu na projekt? Šokovalo Tě něco? Zažil(a) jsi kulturní šok?
- d. Zkus popsat, co se ti na projektu líbilo a naopak nelíbilo.
- e. Shodovala se činnost v projektu s popisem projektu před odjezdem?
- f. Znal(a) jsi jazyk země, ve které jsi působil(a)?
- g. Jak tě přijala místní komunita?
- h. Cítil(a) jsi podporu místní organizace?
- i. Měl(a) jsi k dispozici člověka, na kterého ses mohl(a) kdykoli obrátit?
- j. Absolvoval(a) jsi nějaké školení, trénink po příjezdu na projekt? Jak bys to zhodnotil(a)?

4. po návratu

- a. Jak by jsi zhodnotil(a) celkový přínos svého dobrovolnického pobytu v zahraničí? Splnila se tvoje očekávání?
- b. Byl(a) jsi po příjezdu ještě v kontaktu s hostující organizací?
- c. Pokračuješ nějak v práci, kterou jsi dělal(a) v zahraničí?
- d. Máš v plánu ještě vyjet do zahraničí na další dobrovolnický projekt?
- e. Pracuješ jako dobrovolník v ČR?
- f. Jaká byla Tvoje finanční spoluúčast na projektu?

Příloha č.5: Dotazník pro organizace

Dotazník pro organizaci

Zkušenosti se zahraničním dobrovolnickým projektem

1. údaje o organizaci:

Název

Velikost (asi v počtech zaměstnanců a českých dobrovolníků)

Druh činnosti

Doba aktivní činnosti organizace

Místo působení

2. před příjezdem dobrovolníka:

a) Jak jste přišli na nápad hostovat zahraničního dobrovolníka?

b) Proč jste se rozhodli hostit dobrovolníka ze zahraničí (ne z Čech)?

c) Podle čeho jste dobrovolníka vybírali?

d) Měli jste dřívější zkušenosti s hostováním zahraničních dobrovolníků? Jaké?

e) Měli jste nějaké zkušenosti s českými dobrovolníky? Jaké?

f) Poskytla Vaše organizace dobrovolníkovi podrobný popis projektu?

g) Jak jste s dobrovolníkem komunikovali?

3. v průběhu samotného projektu:

a) O jaký typ projektu šlo? Kdo byl cílovou skupinou projektu?

b) Jak dlouho trval projekt zahraničního dobrovolníka?

c) Poskytla Vaše organizace popříjezdové školení, trénink?

d) Shodovala se činnost v projektu s popisem projektu před příjezdem dobrovolníka?

e) Pomáhali jste dobrovolníkovi se integrovat do místní komunity? Jak?

f) Kdo organizoval činnost dobrovolníka(ů) – koordinátor, jiný dobrovolník, dobrovolník si ji organizoval sám...?

g) Kolik času denně/týdně dobrovolník věnoval činnosti související s projektem?

4. po skončení projektu:

a) Naplnil pobyt zahraničního dobrovolníka Vaše očekávání?

b) Jaký byl největší přínos dobrovolníka pro Vaši organizaci a pro místní komunitu?

c) S čím jste naopak byli nespokojeni? Co dělalo největší problémy?

d) Napadá vás, že jste mohli přítomnosti dobrovolníka využít nějak lépe? Jak?

e) Navázali jste spolupráci se zahraniční partnerskou organizací?

f) Pokračujete (budete pokračovat) v hostování dalších zahraničních dobrovolníků?

g) Doporučili byste hostování zahraničního dobrovolníka (ů) i jiným organizacím? Proč?

h) V čem byla spolupráce se zahraničním dobrovolníkem jiná než s českými?